

Vilniaus universitetas Teisės fakultetas
Kriminalistikos ir baudžiamojo proceso katedra

Gretos Klimaitės,
V kurso, baudžiamosios justicijos
studijų atšakos studentės

Magistro darbas

KASACIJOS PAGRINDAI

Darbo vadovas: doc. dr. Pranas Kuconis

Recenzentas: asist. Arūnas Meška

Vilnius 2008

TURINYS

IŽANGA	2
1. KASACIJOS PAGRINDŲ SAMPRATA	4
1.1. KASACIJA BAUDŽIAMAJAME PROCESSE	4
1.2. KASACIJOS PAGRINDŲ SĄVOKA IR PAGRINDINIAI BRUOŽAI	11
1.3. NAUJŲ BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO PAKEITIMŲ ĮTAKA KASACIJOS PAGRINDŲ INSTITUTUI.....	21
2. NETINKAMAS BAUDŽIAMOJO ĮSTATYMO TAIKYMAS.....	25
2.1. NETINKAMO BAUDŽIAMOJO ĮSTATYMO TAIKYMO POŽYMIAI IR SAMPRATA	25
2.2. NETINKAMAS BAUDŽIAMOJO KODEKSO BENDROSIOS DALIES NORMŲ PRITAIKYMAS	28
2.3. NETINKAMAS NUSIKALSTAMOS VEIKOS KVALIFIKAVIMAS.....	31
3. ESMINIAI BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO PAŽEIDIMAI	38
3.1. BAUDŽIAMOJO PROCESO TEISĖS PAŽEIDIMAS	38
3.2. ESMINIŲ BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO PAŽEIDIMŲ POŽYMIAI IR SAMPRATA	40
3.3. DAŽNIAUSIAI NUSTATOMŲ ESMINIŲ BAUDŽIAMOJO PROCESO TEISĖS PAŽEIDIMŲ VERTINIMO PROBLEMOS	49
IŠVADOS	55
SANTRAUKA.....	57
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	58
PRIEDAS NR. 1.	65

IŽANGA

Siekiant užtikrinti teisės darną valstybėje – vienodą teisės aiškinimą ir taikymą, apginti žmonių teises ir teisėtus interesus, garantuoti baudžiamojo proceso principų laikymąsi, įstatymas numato galimybę patikrinti priimto sprendimo teisėtumą aukščiausiam teisme. Bylų procesas kasacinės instancijos teisme yra baudžiamojo proceso stadija, kurioje pagal įstatyme numatytų proceso dalyvių arba prokuroro kasacinius skundus tikrinamas įsiteisėjusių teismo nuosprendžių ir nutarčių teisėtumas. Kasacinės bylos nagrinėjimo ribas apsprendžia bylos nagrinėjimo kasacine tvarka pagrindai. Ne kiekvienas teisės klausimas gali būti kasacijos pagrindas. Nustatyti papildomi kasacijos ribojimai, dėl kurių į aukščiausiąjį teismą patenka tik bylos, kuriose keliama ypatinga teisinė problema. Kokius neteisėtumo atvejus nagrinėja kasacinės instancijos teismas, galime sužinoti išanalizavę kasacijos pagrindų institutą.

Kasacijos pagrindų analizė yra aktuali tiek baudžiamojo proceso teisės teorijai, tiek praktikai. Baudžiamojo proceso teisės teorijai svarbus tikslus kasacijos pagrindų apibrėžimas, kurį siekiama suformuluoti darbe, atskirų kasacijos pagrindų nagrinėjimas teoriniu aspektu. Praktikai naudingi darbe aptariamai tinkamo ir netinkamo kasacinio skundo argumentavimo pavyzdžiai, į kuriuos atsižvelgiant, galima išvengti klaidų rašant kasacinius skundus, taip pat svarbūs pasiūlymai dėl naujų kasacijos pagrindų įtvirtinimo baudžiamojo proceso teisės normose.

Magistro darbo tikslas yra išsamiai išanalizuoti kasacijos pagrindų institutą, atskleisti su kasacijos pagrindų įstatyminiu įtvirtinimu susijusius probleminius aspektus bei pateikti pasiūlymus, kaip reiktų patobulinti kasacijos pagrindų reglamentavimą, kad būtų užtikrinta kasacinės instancijos baudžiamajame procese paskirtis ir garantuotos proceso dalyvių teisės ir teisėti interesai.

Trumpas ir lakoniškas darbo pavadinimas – „Kasacijos pagrindai“ (angl. – „*Cassation grounds*“) – nubrėžia griežtas nagrinėjamos temos ribas. Remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse¹ (toliau BPK) pateiktomis sąvokomis, darbe nagrinėjamas kasacijos pagrindų institutas, formuluojamas kasacijos pagrindų apibrėžimas, pateikiama ir vertinama aktuali Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika. Nuo 2008 m. sausio 1 d. įsigaliojo BPK 367, 368, 370, 372, 373, 374, 374⁽¹⁾, 374⁽²⁾, 375, 377, 381, 382, 384 ir 382, 384 ir 385 straipsnių, reglamentuojančių kasaciją, pakeitimai ir

¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (su papildymais ir pakeitimais). *Valstybės Žinios*, 2002, Nr. 37-1341.

papildymai.² Atsižvelgiant į tai, darbe aptariama naujų BPK pakeitimų daroma įtaka kasacijos pagrindams.

Darbe nebus kalbama apie Lietuvos kasacinio proceso atskirus elementus, nes tai neturi įtakos nagrinėjamos temos atskleidimui. Darbe nesiekama aptarti kiekvieno su kasacijos pagrindais susijusio klausimo, didžiausias dėmesys skiriamas teoriniams kasacijos pagrindų sampratos klausimams, diskusijų keliančioms įstatymų nuostatoms ir įstatyminio reglamentavimo spragoms.

Nagrinėjant temą naudojami sisteminis, lingvistinis, lyginamasis, istorinis, loginis, statistinis ir kiti tyrimo metodai. Naudojantis sisteminiu metodu interpretuojamos ir aiškinamos įstatymo normos, lingvistinis metodas padeda atskleisti tiriamų sąvokų prasmę, lyginamuoju metodu yra remiamasi tiriant kitų valstybių teisės normas, jas lyginant su Lietuvos baudžiamojo proceso įstatyminiu reglamentavimu. Istorinis metodas svarbus analizuojant kasacijos pagrindų ankstesnį reglamentavimą, kai kuriuos jo ypatumus. Apibendrinant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką ir atskleidžiant bendras tendencijas naudingas statistinis metodas.

Darbas suskirstytas į tris pagrindines dalis: pirmojoje dalyje kalbama apie kasacijos pagrindų sampratą teoriniu aspektu, antrojoje ir trečiojoje dalyje aptariami atskiri kasacijos pagrindai, tiek teoriniais, tiek praktiniais aspektais.

Lietuvos mokslininkų darbuose išsamios kasacijos pagrindų instituto analizės pateikta nebuvo. Panašiom temom rašytų mokslinių darbų taip pat nėra daug, iš lietuvių autorių darbų reiktų paminėti E. Rimšelio daktaro disertaciją tema: „Esminiai baudžiamojo proceso teisės pažeidimai: samprata, vertinimas ir procesiniai padariniai“ (2006m.). E. Rimšelio darbe esminiai baudžiamojo proceso teisės pažeidimai analizuoti kaip apeliacijos ir kasacijos pagrindas, remtasi Vokietijos baudžiamojo proceso teise ir mokslo šaltiniais. Šiame darbe apie esminius baudžiamojo proceso pažeidimus kalbama kaip apie kasacijos pagrindą, atsiribojant nuo apeliacinio proceso, apibendrinama vėlesnė teismų praktika, analizuojamos E. Rimšelio darbe suformuluotos išvados aktualiais temai „Kasacijos pagrindai“ klausimais.

Magistro darbe remiamasi teisės norminiais aktais, Lietuvos ir užsienio teisės mokslo literatūra, teisės praktika.

² Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 37, 40, 44, 46, 48, 53, 55, 56, 62, 63, 64, 65, 70, 73, 80, 82, 90, 93, 108, 110, 111, 130, 131, 132, 139, 140, 141, 142, 151, 154, 160, 161, 166, 167, 168, 171, 178, 186, 199, 212, 214, 217, 225, 232, 233, 234, 254, 256, 276, 287, 296, 300, 302, 303, 308, 310, 312, 313, 314, 316, 317, 318, 319, 320, 324, 326, 327, 329, 333, 342, 358, 367, 368, 370, 372, 373, 374, 375, 377, 380, 381, 382, 384, 385, 409, 413, 414, 439, 447, 448, 454, 460 straipsnių pakeitimo ir papildymo, 306 straipsnio pripažinimo netekusiu galios, Kodekso papildymo 41⁽¹⁾, 77⁽²⁾, 80⁽¹⁾, 374⁽¹⁾, 374⁽²⁾, 412⁽¹⁾ straipsniais ir Kodekso priedo papildymo įstatymas (2007-06-28), *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 81-3312.

1. KASACIJOS PAGRINDŲ SAMPRATA

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje ne kartą yra konstatuotas iš konstitucinio teisinės valstybės principo bei kitų Konstitucijos nuostatų kylantis imperatyvas, kad asmuo, manantis, jog jo teisės ar laisvės yra pažeidžiamos, turi absoliučią teisę į nepriklausomą ir nešališką teismą, kuris išspręstų ginčą. Asmens teisė kreiptis į teismą suponuoja ir jo teisę į tinkamą teisinį procesą, ji yra būtina teisingumo įgyvendinimo sąlyga.³ Teismo priimtas nuosprendis ar nutartis bus laikomi teisėtais tik tuo atveju, jeigu proceso metu buvo laikomasi žmogaus teisių ir laisvių, nebuvo nepagrįstų suvaržymų. Deja, bet tiek moksliniai tyrimai⁴, tiek teismų praktika⁵ rodo, kad baudžiamojo proceso metu pasitaiko atveju, kai yra nepakankamai atsižvelgiama į įstatymuose ir tarptautinėse sutartyse įtvirtintas žmogaus teisių bei laisvių garantijas, pažeidžiami bendrieji teisės principai, baudžiamojo proceso principai, netinkamai pritaikomos atskiros teisės normos. Todėl svarbi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo funkcija peržiūrėti žemesnės grandies teismų priimtus ir įsiteisėjusius nuosprendžius ir nutartis, reaguoti į teismų padarytus pažeidimus, juos pašalinti, užtikrinant teisingumą baudžiamajame procese. Kokie įstatymų pažeidimai ar netinkami teismo, kitų proceso subjektų veiksmai bus laikomi pakankamu pagrindu naikinti teismo nuosprendį ar nutartį, arba jį pakeisti, nurodo kasacijos pagrindai.

1.1. Kasacija baudžiamajame procese

Įsiteisėję teismo nuosprendis ir nutartis yra privalomi visoms valstybės ir savivaldybių institucijoms ir pareigūnams, įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms bei asmenims ir turi būti be prieštaravimų ir netrukdomai vykdomi visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje (BPK 346 straipsnio 1 dalis). Nepaisant to, kad galioja įsiteisėjusių teismo nuosprendžių ir nutarčių teisėtumo ir pagrįstumo prezumcija, teismas, nagrinėdamas bylą, dėl subjektyvių ar objektyvių priežasčių gali padaryti klaidų, dėl kurių priimant teismo nuosprendį ar nutartį netinkamai pritaikomas baudžiamasis įstatymas arba yra pažeidžiami baudžiamojo proceso įstatymo reikalavimai. Teismas gali

³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 gruodžio 29 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 1-7; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 7-254.

⁴ VALICKAS, Gintautas; JUSTICKIS, Viktoras. *Mokslinė tyrimo ataskaita: procedūrinis teisingumas Lietuvos kriminalinėje justicijoje ir alternatyvios justicijos modelių taikymas*. [žiūrėta 2008 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą <<http://politika.osf.lt/Kiti/santraukos/ProcedurinisTeisingumas.htm>>

⁵ Tiek apeliacinės instancijos teismų nuosprendžiai ar nutartys, tiek Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys, kuriose konstatuojama, kad žemesnės instancijos teismai netinkamai pritaikė baudžiamąjį įstatymą arba buvo padaryta procesinių pažeidimų.

klysti ir nagrinėdamas bylą apeliacine tvarka, pavyzdžiui, nepagrįstai panaikindamas teisėtą ir pagrįstą pirmosios instancijos teismo nuosprendį arba nepanaikindamas ar nepakeisdamas neteisėto pirmosios instancijos teismo nuosprendžio. Įsiteisėjęs neteisingas teismo *sprendimas*⁶ prieštarauja baudžiamojo proceso principams bei neužtikrina baudžiamojo proceso paskirties: ginant žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas numato galimybę patikrinti įsiteisėjusių teismo nuosprendžių ir nutarčių teisėtumą. Toks tikrinimas yra atliekamas bylą nagrinėjant kasacinės instancijos teisme (BPK VIII dalis „*Bylų procesas kasacinės instancijos teisme*“). Kasacinis procesas vaidina svarbų vaidmenį šalinant esminius įstatymų pažeidimus ir užtikrinant nuosprendžio teisėtumą.

Kasacija (lot. *cassatio* – atšaukimas, panaikinimas) – įsiteisėjusių nuosprendžių ar nutarčių baudžiamosiose bylose peržiūrėjimas dėl netinkamai pritaikytų materialinės teisės normų ar esminių proceso teisės normų pažeidimo.⁷ Kasacinis teismas nenagrinėja bylos faktinių aplinkybių, o nuosprendžius ar nutartis, dėl kurių paduotas kasacinis skundas, tikrina tik teisės taikymo aspektu. Teisės aiškinimas ir taikymas yra daug sudėtingesnis procesas nei bylos faktų analizė. Daugumoje pasaulio valstybių įstatymų leidėjas daro prielaidą, jog siekiant teisingai nustatyti bylos faktus pakanka, kad faktinės bylos aplinkybės būtų išanalizuojamos teisme du kartus – pirmosios ir apeliacinės instancijos teisme. Tačiau teisės klaidos tikimybė yra didesnė nei fakto klaidos tikimybė. Čia gali klysti ir pirmosios, ir apeliacinės instancijos teismas. Todėl lieka vienintelė išeitis – teisinės bylos aplinkybes patikrinti dar kartą – trečiąjį kartą.

Europoje istoriškai susiklostė dvi teismo sprendimų teisėtumo kontrolės formos – kasacija (Prancūzijoje, Ispanijoje, Italijoje, Belgijoje, Lietuvoje) ir revizija (Austrijoje, Vokietijoje). Kasacijos institutas atsirado Prancūzijoje XVIII a. pabaigoje iš esmės dėl politinių tikslų – siekiant užtikrinti vienodą teisės taikymą ir aiškinimą visoje valstybėje. Iš pradžių Prancūzijos kasacinis teismas (pranc. – *Cour de Cassation*) buvo įkurtas ne kaip Aukščiausiasis teismas, o kaip sudedamoji parlamento dalis. Jo funkcija buvo ne nagrinėti bylas, o tik kontroliuoti, ar teismas teisingai ir vienodai aiškina ir taiko teisę. Todėl remdamasis istorinėmis kasacinio proceso ištakomis, kasacinis teismas negali nagrinėti bylos iš esmės, tirti ar iš naujo vertinti faktų ir įrodymų, o yra įgaliotas tikrinti

⁶ Čia ir toliau tekste žodžiu „*sprendimas*“ apibendrintai vadinsime teismo nuosprendį ar/ir nutartį.

⁷ ZINKEVIČIUS, Zigmantas, et al. *Visuotinė Lietuvių Enciklopedija*, IX. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2006. – P. 562.

tik teismo sprendimo teisėtumą, tai yra nustatyti, ar žemesnės instancijos teismas nepadarė esminio teisės pažeidimo. Kasacinis teismas nustatęs esminį teisės pažeidimą, sprendimą naikina ir bylą gražina žemesnės instancijos teismui nagrinėti iš naujo (pranc. *casser* – laužyti).⁸

Prancūzų teisėje terminas *cassation* reiškia teismo sprendimo anuliavimą, atšaukimą, sprendimo teisinės galios ir galiojimo panaikinimą. Toks sprendimas kyla iš suverenios valdžios ir juo yra nutraukiamas ar panaikinamas teismo nuosprendis ar nutartis paskutinėje instancijoje.⁹

Kita teismų sprendimų teisėtumo kontrolės forma – revizija. Jos tikslas ne tik nustatyti, ar teismas suklydo, bet ir pasiekti, kad būtų priimtas teisingas sprendimas. Todėl ją atliekantis teismas gali ne tik panaikinti sprendimą, bet ir jį pakeisti arba priimti naują.

Bendrosios teisės tradicijos valstybės, Skandinavijos šalys nežino nei kasacijos nei revizijos institutų. Tačiau tiek joms, tiek šiuos institutus žinančioms šalims bendra yra tai, kad tikrinamas tik sprendimų teisėtumas.¹⁰

Analizuojant kasacijos esmę, reiktų pabrėžti, kad kasacija sprendžia tik teisės klausimus.¹¹ Kasacijos paskirtis yra ne nustatyti ginčo esmę, bet konstatuoti, ar buvo teisingai pritaikytas įstatymas, remiantis faktinėmis aplinkybėmis, kurios buvo galutinai nustatytos žemesnės instancijos teismų.¹² M. Romeris rašė, jog kasaciniu skundu baudžiamoji byla perkeliama į kasacinį teismą ne jos iš esmės spręsti, kaip tai daroma apeliacijoje, bet apskundžiamas pats teismo sprendimas dėl jo neteisėtumo. Tuomet kasacinis teismas ne tą išspręstą bylą naujai sprendžia, bet patį ankstesnį teismo sprendimą analizuoja, patikrindamas, ar „iš tikrųjų yra jame toji neteisė, į kurią nurodo kasatorius, ir konstatavęs tą neteisę, sudraudžia ją *restitutionis* (teisėtos *status quo ante* būklės atstatymo) sankcija, vadinasi – panaikina neteisėtą sprendimą.“ M. Romerio nuomone, kasacija yra vienintelis teismo sprendimų teisėtumo kontrolės metodas.¹³

⁸ LAUŽIKAS, Egidijus, MIKELĖNAS, Valentinas, NEKROŠIUS, Vytautas. *Civilinio proceso teisė: II tomas, Vadovėlis*. – P. 318-320.

⁹ HENRY CAMPBELL BLACK, M. A., *Black's Law Dictionary*. ST. PAUL, MINN. West Publishing Co., 1990. Sixth edition. – P. 217.

¹⁰ Cit. op. 8.

¹¹ Kai kuriose šalyse aukščiausias teismas nagrinėja bylą ir teisės, ir fakto klausimais, pavyzdžiui, tokie yra Norvegijos ir Danijos aukščiausieji teismai.

¹² The Role Of The Court Of Cassation. [žiūrėta 2008 vasario 20 d.]. Prieiga per internetą <http://www.courdecassation.fr/img_arton9256.gif_9256.html>.

¹³ ROMERIS, Mykolas. *Konstitucinės ir teismo teisės pasieniuose*. – P. 50-51.

Bylų procesas kasacinės instancijos teisme yra svarbi baudžiamojo proceso stadija.¹⁴ Pagrindiniai aspektai parodantys kasacijos svarbą:

1) kasacinėje instancijoje patikrinamas įsiteisėjusių teismo nuosprendžių ir nutarčių teisėtumas bei ištaisomos teismų sprendimuose padarytos teisės taikymo klaidos;

2) išaiškindamas ir šalindamas klaidas ir įstatymo pažeidimus kasacinis teismas padeda gerinti ikiteisminio tyrimo ir teismo nagrinėjimo kokybę;

3) nagrinėjant bylas kasacine tvarka formuojama vienoda teismų praktika aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus;

4) šia stadija įgyvendinama proceso dalyvių teisė apskusti teismo nuosprendį ir nutartį, užtikrinamos kitos jų teisės bei teisėti interesai, kaltinamajam tai yra vienas iš svarbių teisės į gynybą realizavimo būdų.

Taigi kasacinis procesas yra efektyvi ir veiksminga priemonė apginti asmenų teises, šalinti teismų padarytas klaidas bei formuoti vienodą teismų praktiką.

Bylų procesas kasacinės instancijos teisme yra paskutinė baudžiamojo proceso stadija, kurioje nagrinėjama byla. Ši stadija prasideda kasacinio skundo padavimu ir baigiasi kasacinės instancijos teismo nutarties priėmimu. Kasacinės instancijos teismo posėdyje neatliekamas įrodymų tyrimas, apskustų teismo nuosprendžių ir nutarčių teisėtumas tikrinamas pagal byloje esančią, proceso dalyvių papildomai pateiktą ar kasacinės instancijos teismo pareikalautą medžiagą. Kasacine tvarka priimta nutartis yra galutinė ir negali būti skundžiama.¹⁵

Apibendrinant kitų šalių baudžiamuosius įstatymus matyti, kad principinė taisyklė teigia, jog kiekvieną sprendimą, priimtą paskutinės instancijos teismo (kai apeliacijos galimybė išnaudota), galima apskusti aukščiausiajam teismui. Tačiau yra dvi išimčių rūšys. Yra tokių paskutinės instancijos priimtų sprendimų, kurie nebeskundžiami kasacine tvarka. Pavyzdžiui, Prancūzijoje prisiekusiųjų teismo išteisinamasis nuosprendis. Prancūzijos BPK 572 straipsnis visgi nustato skundo įstatymo interesais galimybę. Ja gali pasinaudoti prokuroras prie kasacinio teismo. Skundo tikslas turi būti neleisti pakartoti teismų klaidų. Ispanijoje neskundžiami nuosprendžiai nusižengimų ir nedidelių deliktų bylose, kuriose apeliacijos nagrinėjimas (isp. – *Audiencia provincial*) yra paskutinė instancija.¹⁶

Kita išimčių rūšis – kai kuriuos pirmosios instancijos nuosprendžius galima apskusti ir apeliacine, ir kasacine tvarka. Siekdami sudaryti sąlygas kuo greičiau įvykdyti

¹⁴ Kasacinis procesas skirtingai nuo kitų stadijų nėra privalomas – baudžiamasis procesas į šią stadiją pereina tik tada, jei yra paduodamas atitinkamas skundas.

¹⁵ GODA, Gintaras; KAZLAUSKAS, Marcelis; KUCONIS, Pranas. *Baudžiamojo proceso teisė: vadovėlis*. Vilnius, 2005. – P. 537.

¹⁶ PRADEL, Jean. *Lyginamoji baudžiamoji teisė*. Vilnius, 2001. – P. 498-499.

teisingumą, Vokietijos įstatymų leidėjai numatė galimybę skundėjui pasirinkti (Vokietijos BPK 335 straipsnis) – Vokietijos žemesniųjų teismų sprendimai gali būti skundžiami ne tik apeliacine, bet ir peržiūros (šis terminas Vokietijoje atitinka kasacinę tvarką kitose kontinentinės Europos valstybėse, dar vadinamą *revizija*) tvarka. Jei skundžiama tiesiai aukščiausiajam teismui, tuomet apeliacinė instancija apeinama. Tokia galimybė yra numatyta ir 1989 m. Italijos baudžiamojo proceso kodekse. Italijos BPK 569 straipsnis numato, kad „šalis, turinti teisę apskusti pirmosios instancijos priimtą sprendimą, gali iš karto pasinaudoti kasacinio skundo teise“. Šią teisę turi tik prokuratūra ir kaltinamasis, bet neturi civilinis ieškovas. Iš karto pasinaudoti kasacine tvarka negalima, jeigu skundas yra grindžiamas tuo, kad teisėjas užmiršo esminį įrodymą, kurio prašė kaltinamasis, arba tuo, kad motyvuose yra prieštaravimas. Tokie ribojimai numatyti todėl, kad šiais atvejais teisingumo nustatymo procese yra didelių trūkumų ir turi būti suteiktos visos įmanomos procesinės garantijos jiems ištaisyti.¹⁷

V. Greičius ir M. Kazlauskas, remdamiesi Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacijom iš baudžiamojo proceso, kuriose pažymima, kad nacionaliniai įstatymai turi užtikrinti, jog teismo procesas vyktų mažiausiai dviejose instancijose, siūlė naujam Lietuvos BPK (įsigaliojusiam nuo 2003 m. gegužės 1 d.) neatimti teisės iš proceso dalyvių kreiptis į kasacinės instancijos teismą, jeigu nuosprendis nebuvo apskustas apeliacine tvarka.¹⁸ Tokio pasiūlymo ir buvo laikomasi – Lietuvos baudžiamojo proceso įstatymuose iki 2008 m. sausio 1 d. galiojo nuostata, kad baudžiamojoje byloje kasacinį skundą galima paduoti ir dėl apeliacine tvarka neperžiūrėtų įsiteisėjusių teismo nuosprendžių ir nutarčių. Tačiau 2007 m. birželio 28 d. priėmus minėtą BPK pakeitimo ir papildymo įstatymą¹⁹ Lietuvos baudžiamajame procese toks ribojimas atsirado – BPK 367 straipsnio 3 dalis numato, kad „*kasacine tvarka neskundžiami ir nenagrinėjami <..> apeliacine tvarka neskušti ir nenagrinėti nuosprendžiai ar nutartys*“.

Ar tokia nuostata prieštarauja Europos Tarybos Ministrų komiteto paskelbtoms rekomendacijoms baudžiamojo proceso srityje? Manytume, jog neprieštarauja. Kad procesas vyktų mažiausiai dviejose instancijose užtikrina apeliacinės instancijos

¹⁷ PRADEL, Jean. *Lyginamoji baudžiamoji teisė*. Vilnius, 2001. – P. 498-499.

¹⁸ GREIČIUS, Vytautas; KAZLAUSKAS, Marcelis. *Kasacija baudžiamajame procese: problemos, perspektyvos*. Justitia, Nr. 2, 1997. – P. 9.

¹⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 37, 40, 44, 46, 48, 53, 55, 56, 62, 63, 64, 65, 70, 73, 80, 82, 90, 93, 108, 110, 111, 130, 131, 132, 139, 140, 141, 142, 151, 154, 160, 161, 166, 167, 168, 171, 178, 186, 199, 212, 214, 217, 225, 232, 233, 234, 254, 256, 276, 287, 296, 300, 302, 303, 308, 310, 312, 313, 314, 316, 317, 318, 319, 320, 324, 326, 327, 329, 333, 342, 358, 367, 368, 370, 372, 373, 374, 375, 377, 380, 381, 382, 384, 385, 409, 413, 414, 439, 447, 448, 454, 460 straipsnių pakeitimo ir papildymo, 306 straipsnio pripažinimo netekusiu galios, Kodekso papildymo 41⁽¹⁾, 77⁽²⁾, 80⁽¹⁾, 374⁽¹⁾, 374⁽²⁾, 412⁽¹⁾ straipsniais ir Kodekso priedo papildymo įstatymas (2007-06-28), *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 81-3312.

institutas. Apeliacinis procesas yra įprasta ir visiems prieinama stadija, suteikianti teisę laisvai, bet kokiais motyvais skusti nuosprendžius ar nutartis. Proceso dalyviai patys renkasi, ar skusti pirmos instancijos teismo sprendimą, ar ne. Kasacinėje instancijoje, kaip jau buvo minėta, nagrinėjami tik teisės klausimai. Be to, kasacija yra ekstraordinarinė teismo sprendimų teisėtumo kontrolės forma. Šią išvadą patvirtina BPK 369 straipsnyje numatyti apskundimo ir bylos nagrinėjimo kasacine tvarka pagrindai (kasacija galima ir byla kasaciniame teisme nagrinėjama tik esant šiems pagrindams). Ribota teisė paduoti kasacinį skundą nepažeidžia asmenų teisės į bylos išnagrinėjimą bent dviejose instancijose. Priešingai, esant šiam ribojimui kasacinis teismas apsaugomas nuo tokių klausimų, kurie gali būti išspręsti žemesnės grandies apeliacinėje instancijoje.

Kita vertus, apribojus galimybę skusti įsiteisėjusius pirmos instancijos teismo sprendimus, nebelieka galimybės apskusti neteisėtą teismo sprendimą, jeigu praleidžiamas (be priežasties) apeliacijos terminas, be to, norėdami paduoti kasacinį skundą proceso subjektai priversti pasinaudoti apeliacija. Ribotos teisės paduoti kasacinį skundą minusai buvo pastebėti analizuojant Bulgarijos baudžiamojo proceso teisės normų taikymą. Kasacinis procesas Bulgarijoje labai panašus į Lietuvos BPK įtvirtintą procesą, ten taip pat įtvirtinta galimybė apskusti tik apeliacinėje instancijoje priimtą teismo sprendimą (tai yra pirmos instancijos teismų sprendimų tiesiogiai kasaciniam teismui apskusti nėra galimybės) ir tik teisės klausimais. Viena išsiskirianti taisyklė – skundžiami sprendimai tik tuomet, kai jie susiję su asmens laisvės atėmimu. Nustatyta, kad tokia trijų pakopų sistema iš esmės padaro procesą nelankstų, ilgai trunkantį ir kartais neefektyvų, todėl Bulgarijos teisingumo ministro 2004 m. pasirodžiusioje Nacionalinėje baudžiamosios teisenos reformos koncepcijoje (bulg. – *Natsionalna kontsepsiya za reforma na nakazatelno pravorazdavane*) buvo padarytas pasiūlymas praleisti apeliacinę instanciją, jeigu proceso dalyviai sutinka su pirmosios instancijos nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis ir skusti tik teisės klausimus kasaciniam teismui.²⁰

Kokia baudžiamajame procese priimtų teismo sprendimų apskundimo sistema yra pranašesnė, sunku pasakyti. Kiekviena valstybė turi nusistačiusi skirtingus kasacijos ribojimus. Svarbiausia sąlyga – kad teisingumas būtų įvykdytas tinkamai ir būtų garantuotos asmenų teisės ir laisvės.

Europos Tarybos Ministrų komiteto 2004 m. gegužės 12 d. priimtoje Rekomendacijoje „Dėl vidaus teisinės gynybos priemonių tobulinimo“²¹

²⁰ MARINOVA, Gregana. *Bulgarian Criminal Procedure: The New Philosophy and Issues of Approximation*. Review of Central and East European Law, Vol. 31, 2006. – P. 74-75.

²¹ JURKA, Raimundas; MELNIČENKO, Svetlana; RANDAKAVIČIENĖ, Irma. *Pagrindinės Europos Tarybos rekomendacijos baudžiamojo proceso srityje*. Vilnius: Eugrimas, 2006. – P. 215-232.

rekomenduojama, kad valstybės narės užtikrintų, atlikdamos nuolatinį peržiūrėjimą ir atsižvelgdamos į Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, kad vidaus teisinės gynybos priemonės būtų prieinamos kiekvienam, kuris skundžiasi Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos pažeidimu, ir kad šios gynybos priemonės būtų veiksmingos. Ypač pabrėžiamas veiksmingų teisinės gynybos priemonių buvimas dėl pernelyg ilgo teismo proceso. Taigi valstybėms svarbu ne tik užtikrinti teisinės gynybos priemones, bet ir jų efektyvumą, bei proceso greitumą. Todėl kai kuriose teisinėse sistemose remiantis proceso greitumu įvedama dar viena sąlyga paduoti kasacinį skundą – skundo tikslumas. Šios sąlygos pagrindu atsirado vadinamoji teisingos baudmės teorija, pagal kurią kasacinis teismas gali atmesti kasacinį skundą dėl teisinės klaidos, jeigu nuosprendis klaidą ištaisius būtų toks pat kaip ir priimtas. Tokiu atveju kasacinis teismas ištaiso teisinę klaidą, tačiau susilaiko nuo sprendimo panaikinimo, kadangi baudmė yra teisinga. Prancūzija, Italija ir Belgija savo įstatymuose yra pripažinusios šią teoriją. Ši nuostata dažnai kritikuojama, nes suteikia įsiteisėjusio sprendimo galią teisinę klaidą turinčiam sprendimui, tačiau ji dažnai taikoma. Pavyzdžiui, neteisinga kvalifikacija, tačiau baudmė nesikeistų – Prancūzijos kasacinis teismas ankstesnio nuosprendžio nenaikintų. O Italijos kasacinis teismas turi teisę patikslinti apskųstame nuosprendyje esančios baudmės pobūdį ar dydį dėl kvalifikavimo ar skaičiavimo klaidos, nenaikindamas nuosprendžio.²²

Bendrosios teisės tradicijos šalyse aukščiausia teismo instancija yra labiau apskundimo „teisminės politikos teismas“. Kaip nurodo Jungtinių Valstijų Aukščiausiasis Teismas – „skundas nagrinėjamas teisės, jos interpretavimo tikslais (...) o ne tik ginčo šalių interesais“. Taigi norint apskųsti bylą Aukščiausiajam Teismui reikia pagrįsti, kad nagrinėjimui siūlomas teisės klausimas turės bendrą reikšmę.²³

Kad prasidėtų kasacinės bylos nagrinėjimas reikia peržengti daug įvairių barjerų, tačiau svarbiausia sąlyga – nurodyti teisės aiškinimo ar taikymo klaidas, kurios turėtų svarbią reikšmę teismo sprendimo teisėtumui ir pagrįstumui ir kartu viso baudžiamojo proceso teisingumui ir efektyvumui. Tokia sąlyga yra kasacijos pagrindai, kurie leidžia teismui pradėti kasacinį procesą, bei nurodo, kokia apimtimi nagrinėti bylą – praplėsti kasacinio skundo pagrindų teismas negali. Taigi visas kasacinis procesas priklauso nuo kasacijos pagrindų – ar kasacinis procesas prasidės, kokie klausimai bus nagrinėjami, koks sprendimas priimtas, – visa tai nulems kasatoriaus nurodyti pagrindai ir juos pagrindžiantys argumentai.

²² PRADEL, Jean. *Lyginamoji baudžiamoji teisė*. Vilnius, 2001. – P. 499.

²³ *Ibidem*. – P. 316.

1.2. Kasacijos pagrindų sąvoka ir pagrindiniai bruožai

Lietuvos baudžiamojo proceso teisės teorijoje kasacijos pagrindų sąvoka nebuvo detaliai nagrinėta. Rasime vos keletą kasacijos pagrindų apibrėžimų. Pavyzdžiui, A. Liakas (1972 m.) pateikia tokį kasacijos pagrindų apibrėžimą: „Nuosprendžio panaikinimo ar pakeitimo pagrindais (kasaciniais pagrindais) vadinami tie parengtinio tyrimo ir teisminio nagrinėjimo metu padaryti pažeidimai, dėl kurių buvo priimtas (ar galėjo būti priimtas) neteisėtas, nepagrįstas ar neteisingas nuosprendis“²⁴. 1978 m. Baudžiamojo proceso vadovėlyje kasacijos pagrindai apibrėžiami kaip „parengtinio tyrimo ar teisminio nagrinėjimo metu padaryti baudžiamojoje byloje įstatymo pažeidimai, dėl kurių nuosprendis turi būti pripažįstamas neteisėtu ir nepagrįstu“²⁵. Naujajame baudžiamojo proceso teisės vadovėlyje²⁶ kasacijos pagrindų sąvoka nėra formuluojama, pateikiamos tik įstatymo nuostatos.

Rusų baudžiamojo proceso teisės teorijoje galime rasti tokius apibrėžimus: „Kasacijos pagrindai – tai tokie su byla susiję pažeidimai, kurie liudija apie nuosprendžio neteisėtumą ir nepagrįstumą bei reikalauja jo panaikinimo arba pakeitimo“²⁷; „Kasacijos pagrindai – tai tokie pažeidimai padaryti nagrinėjant bylą, tiek ikiteisminio tyrimo, tiek teisminio nagrinėjimo metu, kurie turėjo įtakos neteisėto, nepagrįsto arba neteisingo sprendimo priėmimui ar kelia abejonių dėl tokio sprendimo teisėtumo, pagrįstumo, teisingumo“²⁸.

Norint suformuluoti tikslų kasacijos pagrindų apibrėžimą, reiktų išanalizuoti pagrindinius kasacijos pagrindų požymius, kurie atsispindi tiek baudžiamojo proceso įstatymuose, tiek baudžiamojo proceso teisės teorijoje, tiek praktikoje Lietuvos Aukščiausiajam Teismui nagrinėjant kasacines bylas.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse randame keletą straipsnių kalbančių apie kasacijos parindus: 369 straipsnis „Apskundimo ir bylos nagrinėjimo kasacine tvarka pagrindai“ ir 383 straipsnis „Nuosprendžio ar nutarties panaikinimo ir

²⁴ LIAKAS, Aronas. *Baudžiamųjų bylų procesas kasacinėje instancijoje*. Vilnius, 1972. – P. 29.

²⁵ DANISEVIČIUS, P.; KAZLAUSKAS, M.; PALSKYS, E. *Lietuvos TSR baudžiamasis procesas*. Vilnius, 1978. – P. 314.

²⁶ GODA, Gintaras; KAZLAUSKAS, Marcelis; KUCONIS, Pranas. *Baudžiamojo proceso teisė: vadovėlis*. Vilnius, 2005. – P. 543.

²⁷ ЛУПИНСКОЙ, П. А., *Уголовный процес: Учебник*. Москва, 1995. – P. 428; ЛУПИНСКОЙ, П. А., *Уголовно-процессуальное право Российской Федерации: Учебник*. Москва, 1997. – P. 452.

²⁸ ГРИГОРЬЕВ, В. Н.; ПОБЕДКИН, А. В.; ЯШИН, В. Н. *Уголовный процес: Учебник*. Eksmo Education: Москва, 2005. – P. 650.

pakeitimo kasacinės instancijos teisme pagrindai“. Apibendrinant šių straipsnių nuostatas, galime teigti, jog abu šie straipsniai kalba apie kasacijos pagrindus.

Kasacijos pagrindų turinį sudaro materialios ar procesinės teisės pažeidimai atsiradę dėl netinkamo teisės aiškinimo arba taikymo. BPK 369 straipsnis numato: „Įsiteisėję nuosprendis ar nutartis apskundžiami ir bylos nagrinėjamos kasacine tvarka, jeigu:

- 1) netinkamai pritaikytas baudžiamasis įstatymas;
- 2) padaryta esminių šio Kodekso pažeidimų.“

Be to, BPK 369 straipsnio 2 ir 3 dalyse pateikti netinkamo baudžiamojo įstatymo pritaikymo ir esminių BPK pažeidimų apibrėžimai.²⁹

Įstatyme numatytų kasacijos pagrindų sąrašas yra išsamus, tai yra negalima įsiteisėjusio nuosprendžio ar nutarties apskūsti įstatyme nenumatytais pagrindais.³⁰ Jeigu kasaciniame skunde nurodyti pagrindai aiškiai neatitinka BPK 369 straipsnyje numatytų pagrindų, kasacinį skundą atsisakoma priimti (BPK 372 straipsnio 4 dalies 4 punktas). Pavyzdžiui, jeigu skundžiamasi dėl nuosprendyje išdėstytų teismo išvadų neatitikimo su faktinėmis bylos aplinkybėmis (BPK 328 straipsnio 3 punktas) arba dėl neteisingos bausmės paskyrimo (BPK 328 straipsnio 2 punktas) – tai yra apeliacijos, o ne kasacijos pagrindai.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėdamas bylas dažnai susiduria su kasaciniame skunde netinkamai nurodytais pagrindais. Pavyzdžiui, nuteistasis kasaciniame skunde be pagrindų, numatytų BPK 369 straipsnyje, rašo apie peilį nužudytojo rankoje, kuriuo šis jam grasino ir perpjovė megztinį, apie kitus asmenis, galėjusius šauti į nukentėjusį ir iš įvykio vietos išvykusius nenustatytu taksi automobiliu, apie pakeistus šovinius ir apie kai kurias kitas aplinkybes, kurios, pasak kasatorių, buvo kitokios, nei nustatyta nuosprendžiuose, netgi yra atskiras skyrius, pavadintas „Dėl teismo nuosprendžio teisėtumo ir pagrįstumo“, kuriame betarpiškai teigiama, jog teismo padarytos išvados neatitinka bylos aplinkybių. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šiuo atveju nagrinėdamas kasacinį skundą teigia, jog nuosprendyje išdėstytų teismo išvadų neatitikimas bylos aplinkybėms nėra nei apskundimo, nei bylos nagrinėjimo kasacine tvarka pagrindas, todėl nurodyti kasacinių skundų argumentai nenagrinėjami.³¹

Kitoje byloje, nuteistasis prašė sušvelninti jam paskirtą bausmę, nuroydamas aplinkybes, į kurias reikėtų atsižvelgti priimant tokį sprendimą, tačiau šios aplinkybės

²⁹ Detaliau nagrinėjami tolesnėse darbo dalyse.

³⁰ GODA, Gintaras. *Baudžiamojo proceso kodekso komentaras*. II. Vilnius, 2003. – P. 377.

³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-24/2008, kat. 1.2.3.2.8.; 1.2.2.2.1. (S).

nesiejamos su baudžiamojo įstatymo taikymu. Kasacinės instancijos teismas gali sušvelninti bausmę tik tuo atveju, jeigu neteisinga bausmė susijusi su netinkamu baudžiamojo įstatymo pritaikymu (BPK 376 straipsnio 3 dalis). Todėl Lietuvos Aukščiausiasis Teismas remdamasis tuo, kad nuteistojo kasaciniame skunde nenurodyti apskundimo ir bylos nagrinėjimo kasacine tvarka pagrindai, numatyti BPK 369 straipsnyje, bei tuo, kad skundas neatitinka BPK 368 straipsnyje numatytų reikalavimų, paliko skundą nenagrinėtą ir teismo procesą nutraukė.³²

Kad kasatoriai nesutinka su įrodymų įvertinimu, nėra pagrindas pripažinti baudžiamojo proceso įstatymų pažeidimu, jeigu nenurodoma konkreti Baudžiamojo proceso kodekso norma, kuri buvo pažeista.³³

Bausmės dydžio klausimas, siejamas su nauju bylos duomenų vertinimu, taip pat nėra bylos nagrinėjimo kasacine tvarka dalykas.³⁴

Taigi tos kasacinio skundo dalys, kuriose nurodoma, jog teismo išvadų nepatvirtina įrodymai, išnagrinėti teisiama jame posėdyje; teismas neatsižvelgė į bylos aplinkybes, kurios galėjo iš esmės paveikti teismo išvadas; yra prieštaringų įrodymų, turinčių reikšmės teismo išvadoms, tačiau nuosprendyje nenurodyta, kuo remdamasis teismas priėmė vieną iš šių įrodymų ir atmetė kitus, jeigu tai nesusiję su esminiais baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimais, taip pat kuriose ginčijamas bausmės paskyrimo teisingumas, jeigu jis nesusijęs su baudžiamojo įstatymo taikymu, nenagrinėjamos.

Tik nurodęs kasacijos pagrindus kasatorius turi teisę pradėti kasacinį procesą apskūsdamas ankstesnio teismo nuosprendį ar nutartį. Kad vyktų kasacinis procesas, kasacinis skundas turi būti tinkamai surašytas ir pateiktas teismui. Kasacijos pagrindų ir juos pagrindžiančių argumentų nurodymas yra svarbiausia kasacinio skundo dalis. BPK 368 straipsnio 2 dalis numato, kad kasacijos pagrindus pagrindžiantys teisiniai argumentai turi būti nurodomi kasaciniame skunde.

Pavyzdžiui, jeigu nuteistasis savo skunde nenurodo konkrečių baudžiamojo ir (ar) baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimų, o kalba apie asmeninį gyvenimą, ateities planus, išreiškia apgailėstą dėl nepalankiai susiklosčiusių aplinkybių, piktinasi teismo, advokato darbu, tai tokie argumentai, negali būti laikomi kasacinio skundo dalyku. Jie yra už kasacinės instancijos teismo įgaliojimų, nagrinėjant kasacinę bylą, ribų. O toks skundas neatitinka BPK 368 straipsnio 2 dalies reikalavimų, keliamų kasacinio

³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-232/2005, kat. 2.6.1.

³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-58/2007, kat. 2.1.6.; 1.1.1.2.; 1.1.4.4.5.; 1.1.4.5.1.

³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-358/2007, 2.6.1. (S).

skundo turiniui, todėl sukelia tam tikras teisinės pasėkmes – skundas paliekamas nenagrinėtas, o teismo procesas nutraukiamas.³⁵

Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pateiktą baudžiamųjų bylų statistiką³⁶ iš 2006 metais gautų 1203 kasacinių skundų 311 skundų gražinti pareiškėjams, kaip neatitinkantys BPK 368 straipsnyje numatytų kasaciniam skundai keliamų reikalavimų arba nesant juose nurodytų kasacinio apskundimo pagrindų (BPK 369 straipsnis); iš 700 patikrintų nuosprendžių ar (ir) nutarčių buvo panaikinti – 100 (14,27%), pakeisti – 93 (13,3%), palikti nepakeisti – 480 (68,6%), palikta nenagrinėtų, nutraukiant teiso procesą – 27 (3,83%).³⁷ Taigi matyti, kad didelė dalis kasacinių skundų yra surašomi netinkamai, tai yra nesilaikant įstatyme numatytų reikalavimų, ar nenurodant kasacijos pagrindų, arba juos nurodant netinkamai. Didžioji dalis skundžiamų nuosprendžių ir nutarčių yra skundžiami nepagrįstai, vadinasi, nors ir nurodomi kasaciniai pagrindai, tačiau nenurodomi juos pagrindžiantys argumentai, arba pažeidimai, kurie buvo skundžiami kasatorių, kasacinio teismo manymu, nebuvo esminiai ir nesukėlė jokių teisinių padarinių. Tokia išvadą galime daryti ir iš ankstesnių metų duomenų.

Pateikti teismui įstatymus atitinkantį kasacinį skundą dažnai tampa nelengva užduotimi kasatoriui, dar sunkiau nustatyti, ar buvo kasaciniai pagrindai bei juos tinkamai motyvuoti ir argumentuoti. Tai lemia ne tik kasatorių teisinės kvalifikacijos stoka, bet ir abstraktus kasacijos pagrindų įtvirtinimas įstatyme – ypač kalbant apie esminį baudžiamojo proceso kodekso pažeidimą kaip kasacijos pagrindą, kadangi, įstatymas nenumato, kokių konkrečių įstatymo nuostatų pažeidimai yra laikomi esminiais, tai palikta spręsti teismui savo nuožiūra.

Nuosprendžio ar nutarties apskundimo pagrindai apsprendžia kasacinės bylos turinį ir nagrinėjimo ribas. Nagrinėdamas kasacinę bylą, teismas teisės taikymo aspektais patikrina priimtus nuosprendžius ir nutartis, dėl kurių paduotas kasacinis skundas. Jeigu byloje nuteisti keli asmenys, teismas išnagrinėja bylą dėl to nuteistojo, su kuriuo susijęs paduotas skundas. Tačiau jeigu netinkamas baudžiamojo įstatymo pritaikymas ir esminiai BPK pažeidimai galėjo turėti įtakos ir kitiems nuteistiesiems, teismas patikrina, ar teisėtas nuosprendis ir kitiems nuteistiesiems, kurie nepadavė skundų (BPK 376 straipsnis). Taigi kasacijos pagrindai lemia, jog nagrinėjant kasacinę bylą sprendžiami išimtinai teisės klausimai, be to, jie leidžia teismui praplėsti kasacinio

³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. liepos 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-537/2007, kat. 2.6.1.

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statistika. Baudžiamųjų bylų skyrius. 2006 m. [žiūrėta 2008-02-26] Prieiga per internetą <<http://www.lat.lt/default.aspx?item=konsult&lang=1>>.

³⁷ Žiūrėkite priedą Nr. 1.

nagrinėjimo ribas, jeigu teismas mano, kad jie turėjo įtakos ne tik asmeniui, su kuriuo susijęs skundas, bet ir kitiems nuteistiesiems.

Teismo priimamas sprendimas priklauso nuo to, ar pagrįsti kasacinio skundo argumentai. Jeigu jie pasitvirtina, kasacinis teismas skundžiamą nuosprendį ar nutartį gali panaikinti ar pakeisti (BPK 383 straipsnis). Jeigu kasacinis teismas panaikina nuosprendį ar nutartį ir bylą perduoda iš naujo nagrinėti teisme, nutartyje turi nurodyti konkrečius esminius BPK pažeidimus arba motyvus, paaiškinančius, kuo pasireiškė netinkamas baudžiamojo įstatymo pritaikymas, o jeigu nuosprendį ar nutartį pakeičia, nutartyje turi nurodyti, kuo pasireiškė netinkamas baudžiamojo įstatymo pritaikymas, taip pat kokie BPK straipsniai buvo pažeisti (BPK 384 straipsnio 7 ir 8 dalys).

Taigi iš paminėtų kasacijos pagrindų požymių galime suformuluoti tokį apibrėžimą: ***Kasacijos pagrindai – tai teismo nuosprendžio ar nutarties neteisėtumą ir nepagrįstumą sąlygojantys materialinės ir procesinės teisės pažeidimai, atsiradę dėl netinkamo teisės aiškinimo arba taikymo baudžiamojo proceso metu, kurie įgalina baudžiamojo proceso subjektus apskųsti teismo nuosprendį ar nutartį kasacine tvarka, apibrėžia kasacinės bylos nagrinėjimo ribas bei suteikia teisę kasacinės instancijos teismui panaikinti ar pakeisti nuosprendį ar nutartį.***

Panagrinėkime, kokie kasacijos pagrindų instituto bruožai kitose šalyse.

Bendrosios teisės tradicijos šalyse vyrauja *diskrecinė sistema*. Įstatymai numato tik procesines taisykles, bet neapibrėžia atvejų – ar skundą priimti, ar atmesti, kiekvienu atveju sprendžia aukščiausieji teismai. Kriterijus yra skundo sukeltas teisinis interesas.

Jei Anglijoje skundas patenka į Lordų Rūmus, tai reiškia, kad: 1) *Apeliacinis teismas nusprendė, jog ginčijamas nuosprendis kelia visuotinės svarbos teisinį klausimą;* 2) *Apeliacinis teismas arba Lordų Rūmai leido nagrinėti skundą, nes jiems atrodo, jog tai turi būti apsvarstyta Lordų rūmuose.*³⁸

Kad apeliacija būtų patenkinta turi būti bent vienas iš pagrindų: 1) įvertinus visas bylos palinkybes, ji laikoma netinkamai išspręsta; 2) priimtas teismo sprendimas yra neteisėtas; 3) esminiai pažeidimai buvo padaryti bylos eigoje.

Pasižymi “išlygos” (angl. – *the proviso*) taisykle, kuri leidžia teisėjui atmesti skundą, jei yra laikoma, kad nebuvo teismo klaidos ankstesniame proceso etape, net jeigu jis pats mano, kad skunde yra pagrindas priimti sprendimą, kuris būtų palankus skundą padavusiam asmeniui. Dėl šios išlygos reikšmės ir tinkamumo buvo kilę nemažai diskusijų ir pastaraisiais metais požiūris į šią taisyklę tapo liberalesnis. Buvo pritaikytas paslėptos abejonės principas – teismas dienos pabaigoje savęs paklausia subjektyvaus

³⁸ PRADEL, Jean. *Lyginamoji baudžiamoji teisė*. Vilnius, 2001. – P. 501.

klausimo, ar jis gali palikti tam tikrą atvejį nepakeistą, o gal yra tam tikra “paslėpta abejonė” ar pagrįstas nerimas, kuris verčia manyti, kad buvo įvykdytas neteisingumas. Ši teismo reakcija nebūtinai yra sąlygota vien tik įrodymų, bet tai yra ta reakcija, kuri parodo kaip teismas suprato ir įvertino bylą, jos esmę (angl. – *the general feel of the case as the court has experienced it*). Nepaisant to, tai nebus laikoma pakankamu pagrindu parodyti, kad byla prieš nuteistą yra neįtikinama, silpna (angl. – *weak*), ar kad nuosprendis buvo priimtas neatsižvelgiant į įrodymų svarbą. Esama sistema daugeliu atveju lemia, kad tokios neįgiamo atsako sulaukusios bylos apeliacinio (kasacinio) proceso metu yra atmetamos.

Atskirai yra aptariami klausimai, kai paaiškėja, jog buvo tokių nukrypimų nuo procesinių normų, kurios leistų teigti, kad procesas vyko netinkamai. Tokiomis aplinkybėmis Didžiosios Britanijos Apeliacinis teismas gali priimti nurodymą vadinamą *venire de novo*, kuris reiškia, kad ši byla turi būti sprendžiama iš naujo.³⁹

Kai kurios valstybės yra tarpinės, pavyzdžiui, JAV Aukščiausiasis teismas privalo nagrinėti skundą, kai šis kelia konstitucinės svarbos klausimą, o kitais atvejais sprendžia savo nuožiūra.⁴⁰

Japonijos teisė yra labai panaši į JAV. Japonijos BPK 405 straipsnis nurodo du privalomo skundo nagrinėjimo atvejus: Konstitucijos pažeidimas arba jos aiškinimo klaida; nukrypimas nuo Aukščiausiojo Teismo praktikos⁴¹, tais atvejais, kai skundžiami sprendimai priimti aukštesnės pakopos teismo pirmąja instancija. Aukščiausiasis Teismas gali naikinti nuosprendžius savo iniciatyva, kai: 1) pažeistas įstatymas; 2) paskirta aiškiai neteisinga bausmė; 3) netinkamai iširti faktai; 4) yra aplinkybių, dėl kurių galima atnaujinti procesą; 5) yra amnestijos aktas.⁴² Aukščiausiasis Teismas imasi nagrinėti bylas, kai mano tai esant tikslinga ir padės išvengti akivaizdaus neteisingumo. *Tik išimtinai su konstituciniais ir teisės precedentais susijusiais klausimais jis privalo nagrinėti skundą.*

Norvegijoje kasacinės instancijos nėra, tačiau yra galimybė skusti apylinkės teismo nuosprendį tiesiogiai (neskundžiant prisiekusiųjų teismui), arba prisiekusiųjų teismo nuosprendį Aukščiausiajam Teismui, kai skundas motyvuojamas netinkamai pritaikytu įstatymu arba nesutinkama su paskirta bausme.⁴³

³⁹ BLANPAIN, R. – general editor; DUPONT, L.; FIJNAUT KLUWER, C. – editors. *International encyclopaedia of laws, Vol. 1, Criminal law*. Law and Taxation Publishers Deventer Boston, 1993. – P. 200-205.

⁴⁰ PRADEL, Jean. *Lyginamoji baudžiamoji teisė*. Vilnius, 2001. – P. 501.

⁴¹ Ibidem, – P. 501.

⁴² GODA, Gintaras. *Užsienio šalių baudžiamojo proceso pagrindai*. Vilnius, 1997. – P. 90.

⁴³ Ibidem, – P. 63.

Šveicarijoje teismų nuosprendžiai paprastai skundžiami tik vieną kartą, tai paaiškinama itin išaugusiu teismų darbo krūviu. Tam tikrais atvejais galimas skundas į Federalinį teismą, kai motyvuojama Konstitucijos pažeidimu.⁴⁴

Prancūzijoje Kasacinis teismas panaikinti teismo nuosprendžius ar paskutine instancija priimtus kompetetingo teismo sprendimus, kai jie priimti laikantis įstatymų nustatytos formos, gali tik tuo atveju, jei yra padaryta įstatymų pažeidimų. Teismo sprendimai yra paskelbiami negaliojančiais, jeigu:

1) sprendimus priima neatitinkantis įstatymo teisėjų skaičius arba jeigu juos priima teisėjai, kurie nedalyvavo teisminiam nagrinėjime (jei buvo ne vienas teismo posėdis, tai preziumuojama, kad teisėjai priėmę nuosprendį dalyvavo visuose teismo posėdžiuose);

2) teismo sprendimai priimami neišklausius prokuroro;

3) teismo sprendimai nepaskelbiami viešai arba nepaskelbiami iškart po viešo teismo nagrinėjimo (išskyrus įstatymuose numatytas išimtis);

4) teismo sprendime nėra motyvų (angl. – *reasons*) arba jeigu nurodyti motyvai yra nepakankami ir Kasacinis teismas negali įgyvendinti priežiūros funkcijos ir patvirtinti, kad įstatymas buvo pritaikytas tinkamai.

Tiek prokurorui, tiek nuteistajam, kai padarytas nusikaltimas, yra suteikta teisė kreiptis dėl nuosprendžio panaikinimo, jeigu nuteistajam buvo paskirta bausmė, kurios nenumato atitinkama baudžiamojo įstatymo norma. Taip pat prokuroras turi tokią teisę, jeigu kaltinamasis buvo išteisintas, dėl to, jog teismas pripažino, kad tokia veika nėra numatyta baudžiamajame įstatyme, nors iš tiesų, ji buvo numatyta. Be to, Prancūzijos Baudžiamojo proceso kodeksas numato, kad kasacija negalima tais atvejais, kai teismas paskiria bausmę, kuri atitinka baudžiamuosius įstatymus, nepaisant to, kad buvo padaryta klaida cituojant teisės nuostatas.⁴⁵

Vokietijoje kasacinis (revizinis) skundas turi būti pagrįstas įstatymo pažeidimais ankstesniame procese, kurie būtų susiję su žemesnio teismo priimto nuosprendžio ar nutarties turiniu, tai yra teismo sprendimas buvo pagrįstas teisės pažeidimu, o tas pažeidimas apibrėžiamas kaip tinkamos teisės normos netinkamu pritaikymu arba nepritaikymu, kai jis buvo būtinas. Vokietijos teisinėje literatūroje teigiama, kad apie 80% kasacinių (revizinių) skundų yra atmetami net nepradėjus bylos nagrinėjimo kaip akivaizdžiai nepagrįsti.⁴⁶ Kasacinio (revizinio) skundo motyvai yra skirstomi į santykinius ir absoliučius. Santykinis motyvas reiškia, kad juo remdamasis skundėjas turi

⁴⁴ GODA, Gintaras. *Užsienio šalių baudžiamojo proceso pagrindai*. Vilnius, 1997. – P. 60.

⁴⁵ Prancūzijos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Code Of Criminal Procedure. [žiūrėta 2008 kovo 14 d.]. Prieiga per internetą <<http://195.83.177.9/code/liste.phtml?lang=uk&c=34&r=4018>>. III skyrius: Kasacijos pagrindai (591-600 straipsniai).

⁴⁶ Cit. op. 44, – P. 24-25.

įrodyti priežastinį ryšį tarp įstatymo pažeidimo ir nuosprendžio turinio. Priežastinis ryšys aiškinamas plečiamai, nes jis pripažįstamas ir tais atvejais, kai nuosprendis būtų kitoks ir nepažeidus įstatymo. Vokietijos BPK 338 straipsnyje numatyti aštuoni absoliutūs motyvai – skundėjui nieko nereikia papildomai įrodinėti, teismas automatiškai pripažįsta esant įstatymo pažeidimo ir nuosprendžio turinio priežastinį ryšį. Pavyzdžiui, tai gali būti teismo sudėties ar kompetencijos trūkumas, sprendimo pagrindimo trūkumas ar prokuratūros nedalyvavimas teisiniuose ginčiuose.⁴⁷

Latvijos BPK 449 straipsnyje yra numatyta, kad apskūsti nuosprendį ar nutartį galima tik esant kasacijos pagrindams: jeigu nuosprendis ar nutartis priimti netinkamai pritaikius baudžiamąjį įstatymą arba pažeidus baudžiamojo proceso įstatymą. BPK 450 straipsnyje yra paaiškinta, kas laikoma baudžiamosios teisės netinkamu pritaikymu:

- 1) jei yra neteisingai pritaikytas straipsnis iš Baudžiamojo kodekso Bendrosios dalies;
- 2) panaudotas Baudžiamojo kodekso straipsnis, kuris neatitinka nusikaltimo kvalifikacijos;
- 3) bausmė neteisėta, nes ši bausmė nėra aprašyta Baudžiamojo kodekso straipsnyje, pagal kurį baudžiamas nuteistasis;

Latvijos BPK 451 straipsnis apibrėžia, kas yra laikoma baudžiamojo proceso pažeidimu ir numato 9 absoliučius motyvus, kuriems esant visada pripažįstamas baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimas. Pavyzdžiui, bylą išnagrinėjo neteisėtos sudėties teismas; nuosprendis nepasirašytas vieno iš teisėjų; pažeistas teisėjų tarybos konfidencialumas, kai svarstomas nuosprendis; asmens nedalyvavimas teisme, kai toks dalyvavimas yra būtinas; kaltinamasis nebuvo informuotas ir nebuvo supažindintas su bylos medžiaga prieš pasibaigiant procesui; kaltinamajam nebuvo suteiktas paskutinis žodis; nėra teismo posėdžio protokolo; kaltinamasis negalėjo naudotis savo gimtąja kalba ir negalėjo pasinaudoti vertimu.⁴⁸

Rusijos BPK 379 straipsnyje numatyta, kad pagrindais nuosprendžiui pakeisti ar panaikinti yra:

- 1) nuosprendyje pateiktų teismo išvadų neatitikimas faktinėms bylos aplinkybėms;
- 2) esminiai baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimai;
- 3) neteisingas baudžiamojo įstatymo pritaikymas;

⁴⁷ PRADEL, Jean. *Lyginamoji baudžiamoji teisė*. Vilnius, 2001. – P. 500.

⁴⁸ Latvijos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Latvijas Kriminālprocesa kodekss. Tiesu namu aģentūra: Rīga, 1998. – P. 209-210.

4) nuosprendžio neteisingumas.⁴⁹

Belgijos baudžiamajame procese yra numatytos tam tikros ekstraordinarinės teisinės priemonės teisingam teismo sprendimui užtikrinti:

1) paprastasis apeliacinis procesas (angl. – *ordinary appeal*), kuris vyksta dėl kiekvieno proceso dalyvio skundo, kuriuos yra siekiama, kad kasacinis teismas dėl pažeistų įstatymų ar dėl aplaidumo netaikant įstatymų, kurie nustato absoliučius bausmės negaliojimo pagrindus, panaikintų ankstesnįjį teismo sprendimą. Norint remtis įstatymo pažeidimu kaip kasacijos pagrindu, būtina įrodyti, kad tas įstatymas buvo neteisingai interpretuotas, kad paskirta bausmė yra neteisėta, kad teisėjas šiuo klausimu buvo nekompetetingas ir panašiai.

2) ekstraordinarinis apeliacinis procesas (angl. – *extra-ordinary appeal*) – generalinis atornėjus prie kasacinio teismo (angl. – *The Attorney General with the Court of Cassation*) yra įgaliotas tęsti procesą dėl teisinių interesų, dėl paskutiniojo teismo sprendimo, kurio neskundė nei viena šalis per leistiną laiką. Jeigu jo skundas yra patenkinamas, šalys netenka galimybės prieštarauti tokiam kasacinio teismo sprendimui.⁵⁰

3) bausmės peržiūrėjimas (angl. – *revision of sentences*) – lyginant su Lietuvos baudžiamąjo proceso įstatymais labiau atitinka proceso atnaujinimo institutą, nei kasaciją⁵¹.

Belgijos Kasacinis teismas netiria fakto klausimų, tik teisės klausimus. Teisę kreiptis į kasacinį teismą su skundu turi nuteistasis, civilinis ieškovas, kaltinanti institucija dėl sprendimų, kurie susiję su jų teisėmis ir interesais. Taip pat generalinis atornėjus (angl. – *Attorney General*) gali reikalauti teismo sprendimo panaikinimo, jeigu šis neteisėtas arba jei tokį įsakymą kreiptis gauna iš teisingumo ministro – dėl prieštaravimo teisei.⁵²

Apibendrinus įvairių šalių praktiką matyti, kad esminis pagrindas nagrinėti kasacinį skundą yra įstatymo pažeidimas – procesių ar materialinių teisės normų netinkamas pritaikymas. Vienose valstybėse numatomi absoliutūs kasacijos pagrindai ir juos

⁴⁹ Rusijos Federacijos baudžiamąjo proceso kodeksas. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации. [žiūrėta 2008 kovo 14 d.]. Prieiga per internetą <<http://zakon.kuban.ru/upk2001/st/379.shtml>> ; БОЖЬЕВ, В. П., et al. *Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу РСФСР*. Москва, 1997. – P. 586.

⁵⁰ BLANPAIN, R. – general editor; DUPONT, L.; FIJNAUT KLUWER, C. – editors. *International encyclopaedia of laws, Vol. 1, Criminal law*. Law and Taxation Publishers Deventer Boston, 1993. – P. 231.

⁵¹ Reikalingos dvi sąlygos: tam tikra bausmės rūšis ir faktai pateisinantys bausmės peržiūrėjimą, pavyzdžiui, skirtinguose Belgijos teismuose dėl dviejų ar daugiau žmonių teismo sprendimai dėl to paties fakto priimti ir visi žmonės apkaltinti, tačiau tokomis sąlygomis, kuriomis jų vienalaikė kaltė negalima; jei liudyjas, kurio parodymais rėmėsi teismas vėliau nuteistas už melagingus parodymus; atsirado naujų faktų arba aplinkybių, kurios galėtų lemti išteisinimą.

⁵² Cit. op. 50, – P. 135.

papildantys santykiniai, kitose tik santykiniai, kai kuriose Aukščiausiajam Teismui suteikiama diskrecijos teisė.

Svarbus kitose šalyse įtvirtintas, tačiau nebūdingas Lietuvos baudžiamojo proceso teisei, kasacijos pagrindas yra susijęs su vienodu įstatymo aiškinimu ir taikymu bei vienodos teismų praktikos formavimu. Naujasis Lietuvos Respublikos CPK nustatė naujus kasacijos pagrindus, kartu buvo pakeista kasacijos civiliniame procese esmė.⁵³ Įvesta atrankos (leidimų) sistema, kuri atitiko 1995 metų Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendaciją⁵⁴, kurioje nurodoma, kad Aukščiausiasis Teismas turėtų nagrinėti tokias bylas, kurių nagrinėjimas leistų plėtoti teisę ir užtikrinti vienodą jos aiškinimą. Remiantis CPK 346 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtintu kasacijos pagrindu, kasaciniame skunde neužtenka nurodyti materialios ar procesinės teisės pažeidimo, taip pat būtina nurodyti ir pagrįsti, jog tas teisės pažeidimas turi esminę reikšmę vienodam teisės aiškinimui ir taikymui visoje valstybėje ir dėl to turi pasisakyti kasacinis teismas. Teismų įstatymo 23 straipsnyje numatyta, kad viena iš pagrindinių Lietuvos Aukščiausiojo Teismo funkcijų yra formuoti vienodą teismų praktiką taikant įstatymus.⁵⁵

Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d. nutarime pažymėjo, kad teismų instancinės sistemos paskirtis yra šalinti galimas žemesnių instancijų teismų klaidas, neleisti, kad būtų įvykdytas neteisingumas, ir šitaip apsaugoti asmens, visuomenės teisės ir teisėtus interesus. Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja jurisprudencijos tęstinumą (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2003 m. gegužės 30 d. nutarimai, 2004 m. vasario 13 d. sprendimas, 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. kovo 14 d. nutarimai). Konstitucijoje įtvirtinta bendrosios kompetencijos teismų instancinė sistema turi funkcionuoti taip, kad būtų sudarytos prielaidos formuoti vienodai (nuosekliai, neprieštarinčiai) bendrosios kompetencijos teismų praktikai.⁵⁶

Taigi CPK įtvirtinti kasacijos pagrindai labiau atspindi kasacijos esmę nei baudžiamojo proceso teisėje numatyti kasacijos pagrindai, kurie pirmiausia orientuoti į konkretaus asmens teisių gynimą, o ne į viešojo intereso užtikrinimą. Sekant teigiamu Lietuvos civilinio proceso teisės ir kitų šalių baudžiamojo proceso teisės nuostatų

⁵³ LAUŽIKAS, Egidijus; MIKELĖNAS, Valentinas; NEKROŠIUS, Vytautas. *Civilinio proceso teisė: II tomas, Vadovėlis*. Vilnius, 1997. – P. 315.

⁵⁴ Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacija. Rec(95)5E, 07 February 1995, *concerning the introduction and improvement of the functioning of appeal systems and procedures in civil and commercial cases*. [žiūrėta 2008 balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą <<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=43123&SecMode=1&DocId=518770&Usage=4>>.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos teismų įstatymas (nauja redakcija, su pakeitimais ir papildymais), *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 17-649. 23 straipsnio 2 dalis.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 kovo 28 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 36-1292.

pavyzdžiu, verta inicijuoti mokslinę diskusiją dėl vienodo teisės aiškinimo ir taikymo kaip kasacijos pagrindo Lietuvos baudžiamajame procese. Mokslinė diskusija būtų naudinga atskleidžiant visus teigiamus ir neigiamus tokio kasacijos pagrindo aspektus, paskatintų tobulinti kasacijos pagrindų institutą baudžiamajame procese.

1.3. Naujų Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimų įtaka kasacijos pagrindų institutui

2007 m. birželio 28 d. priėmus minėtą BPK pakeitimo ir papildymo įstatymą buvo pakeista didžioji dalis straipsnių, reglamentuojančių kasaciją baudžiamajame procese. 369 straipsnis reglamentuojantis kasacijos parindus nebuvo pakeistas. Tačiau, ar šis pakeitimas tikrai nepalietė kasacijos pagrindų instituto?

Pavyzdžiui, BPK 367 straipsnio 3 dalyje numatyta taisyklė susiaurino kasacinio apskundimo ribas: „*Kasacine tvarka apskūsti įsiteisėjusį nuosprendį ar nutartį galima tik dėl tų klausimų, kurie buvo nagrinėti apeliacinės instancijos teisme*“.

Kaip numato BPK 320 straipsnio 3 dalis: „*Teismas patikrina bylą tiek, kiek to prašoma apeliaciniuose skunduose, ir tik dėl tų asmenų, kurie padavė apeliacinius skundus ar dėl kurių tokie skundai buvo paduoti. Tačiau jeigu teismas, nagrinėdamas bylą, nustato esminių šio Kodekso pažeidimų, jis, nepaisydamas to, ar gautas dėl jų skundas, patikrina, ar tai turėjo neigiamos įtakos ne tik asmeniui, dėl kurio skundo nagrinėjama byla, bet ir kitiems skundų nepadavusiems nuteistiesiems*“.

Panagrinėkime teoriškai įmanomą situaciją: jeigu apeliacinis skundas, kurio motyvų ir pagrindų įstatymas neriboja (išskyrus tam tikrų subjektų skundus, BPK 312 straipsnis), buvo paduotas dėl fakto klausimų, o teisės klausimai nenagrinėti, arba nors ir nagrinėti, tačiau iškyla kitų, nenagrinėtų apeliacine tvarka, kasacijos pagrindais galinčių būti teisės klausimų, tokiu atveju, padavus kasacinį skundą, jis turėtų būti atmestas dėl to, kad šie klausimai neanalizuoti apeliaciniame teisme. Matome, jog nepaisant to, kad kasacijos pagrindas yra, jis neteks prasmės, nes galios kita, „svarbesnė“ sąlyga – klausimo išnagrinėjimas apeliacinėje instancijoje. Jeigu padaryta esminių baudžiamojo proceso teisės pažeidimų kasacinis teismas turi teisę savo iniciatyva juos analizuoti, nors kasaciniame skunde nebuvo nurodyti tokie argumentai (BPK 376 straipsnis). Tokiu atveju galima apeiti šį įstatymo reikalavimą, net jeigu toks klausimas nebuvo nagrinėtas apeliacinės instancijos teisme. Ar tokia ribojanti kasaciją įstatymo nuostata netrukdytų įgyvendinti teisingumą ir ar neužkirs kelio asmenims skūsti kasaciniam teismui netinkamus baudžiamojo įstatymo taikymo atvejus? Manytume, kad į šį klausimą atsakyti

dar anksti – palaipsniui sprendžiant kasacinių skundų priėmimo ar atmetimo klausimus, kilus tam tikrų sunkumų, išryškės tokios nuostatos minusai, o galbūt sunkumų nekils ir toks ribojimas pasiteisins.

Kitas svarbus pakeitimas – 367 straipsnio 1 dalyje numatyta teisė apskūsti įsiteisėjusį teismo nuosprendį ar nutartį civiliniam ieškoviui, civiliniam atsakovui ir jų atstovams. Jie turi teisę apskūsti nuosprendį ar nutartį tik dėl civilinio ieškinio – tai numatyta 367 straipsnio 2 dalyje. Civilinis ieškinys baudžiamajame procese – kartu su baudžiamąja byla pareiškiamas ir išsprendžiamas dėl nusikalstamos veikos turėjusio žalos asmens reikalavimas atlyginti tą žalą.⁵⁷ Taigi civilinis ieškovas ar atsakovas bei jų atstovai negalės skūsti teismo nuosprendžio ar nutarties dėl teismo paskirtos bausmės rūšies, dydžio ar kitais su civiliniu ieškiniu nesusijusiais klausimais. Civilinis ieškovas galės apskūsti teismo nuosprendį ar nutartį, jeigu teismas visiškai ar iš dalies ieškinį atmeta, o civilinis atsakovas, jeigu tokį ieškinį, teismas, jo nuomone, neteisingai patenkina, arba ginčyti civilinio ieškinio dydį, tačiau bet koku atveju reikia nepamiršti ir kasacijos pagrindų instituto, vadinasi, su civiliniu ieškiniu susijusiame skunde taip pat turi būti nurodyti kasacijos pagrindai. Galbūt civiliniam ieškoviui ir atsakovui, bei jų atstovams turėtų galioti ne tik BPK bet ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso⁵⁸ (toliau CPK) įtvirtinti kasacijos pagrindai? Kaip numato BPK 113 straipsnis – civilinis ieškinys, pareikštas baudžiamojoje byloje įrodinėjamas pagal BPK nuostatas. Jeigu nagrinėjant civilinį ieškinį kyla klausimų, kurių sprendimo BPK nereglamentuoja, taikomos atitinkamos civilinio proceso teisės normos, jeigu jos neprieštarauja baudžiamojo proceso normoms.

Analizuodami teismo praktiką pastebime, jog teismas patenkina kasatoriaus skundą, kuris grindžiamas ne tik esminiais baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimais, bet ir netinkamu civilinių teisės normų pritaikymu.⁵⁹ Civilinės teisės normų netinkamo pritaikymo kaip kasacijos pagrindo BPK nenumato. CPK 346 straipsnis įtvirtina šiuos pagrindus peržiūrėti bylą kasacine tvarka: „1) *materialinės ar procesinės teisės normų pažeidimas, turintis esminės reikšmės vienodam teisės aiškinimui ir taikymui, jeigu šis*

⁵⁷ GODA, Gintaras, et al. *Baudžiamojo proceso kodekso komentaras*. I. Vilnius, 2003. – P. 278.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais), *Vastybės žinios*, 2002, Nr. 36-1340.

⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 19 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-82/2008, teisėjų kolegija konstatavo, kad pirmosios bei apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino bei taikė materialinės teisės normas (CK 6.250 straipsnio 2 dalis, 6.282 straipsnio 3 dalis), todėl priimti sprendimai dėl neturtinės žalos atlyginimo negali būti laikomi teisėtais ir pagrįstais. CK pažeidimai konstatuoti ir kitose bylose, pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-68/2008, kat. 1.2.25.1, 1.1.9.2, 2.1.12.2.; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-111/2008, kat. 1.2.28.3; 2.1.12.2.3.2.

pažeidimas galėjo turėti įtakos neteisėto sprendimo (nutarties) priėmimui; 2) jeigu teismas skundžiamame sprendime (nutartyje) nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos teisės taikymo ir aiškinimo praktikos; 3) jeigu Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika ginčijamu teisės klausimu yra nevienoda“. Dažnai teismas kalba tiesiog apie netinkamą įstatymo taikymą, o ne baudžiamojo kodekso taikymą, turėdamas omenyje Civilinio kodekso (toliau CK) normas. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje buvo pažymėta, jog apeliacinės instancijos teismas pirmosios instancijos teismo nuosprendžio dalį, kurioje buvo išspėstas civilinio ieškinio reikalavimas dėl neturtinės žalos atlyginimo, pakeitė ne tik nepagrįstai, bet dar ir netinkamai pritaikęs CK atitinkamas normas. Todėl dėl netinkamo įstatymo pritaikymo aptarta apeliacinės instancijos teismo nuosprendžio dalis naikintina (BPK 383 straipsnis).⁶⁰

Civilinis ieškovas, civilinis atsakovas ir jų atstovai gali pasinaudoti esminiu BPK pažeidimu kaip kasacijos pagrindu skųsdami teismų ar kitų subjektų padarytus baudžiamojo proceso teisės pažeidimus nagrinėjant baudžiamojoje byloje su civiliniu ieškiniu susijusius klausimus. Tačiau, ar gali kaip kasacijos pagrindą nurodyti netinkamą baudžiamojo kodekso pritaikymą? Kadangi patenkinti civilinį ieškinį galima tik priėmus apkaltinamąjį nuosprendį, todėl apeliacinės instancijos teismui priėmus išteisinamąjį nuosprendį, civilinis ieškovas ar jo atstovas gali skųsti visą nuosprendį, nes šiuo atveju skųsti nuosprendžio dalį tik civilinio ieškinio dalyje nėra galimybės – tai yra analogiškai kaip ir apeliacinio skundo atveju. Tokiu atveju atsiranda galimybė civiliniam ieškovui ar jo atstovui kasacinį skundą pagrįsti ir netinkamu baudžiamojo įstatymo taikymu.

Pastebėjęs baudžiamojo proceso įstatymo spragą dėl pagrindų susijusių su civiliniu ieškiniu A. Liakas siūlė Lietuvos TSR BPK nustatyti papildomą kasacijos pagrindą: „*neteisingas civilinio ieškinio klausimo išspėdimas, priimant apkaltinamąjį ar išteisinamąjį nuosprendį*“.⁶¹ Tačiau toks įstatymo papildymas nebuvo įgyvendintas ir įstatymo spraga liko neužpildyta. Norit užtikrinti civilinio ieškovo ar civilinio atsakovo bei jų atstovų teisę skųstis kasaciniam teismui, reiktų apibrėžti atitinkamus su civiliniu ieškiniu susijusius kasacijos pagrindus – arba numatyti papildomą pagrindą BPK, arba sprendžiant civilinio ieškinio klausimus taikyti CPK normas numatančias kasacijos pagrindus. Kadangi BPK numatytas baigtinis kasacijos pagrindų sąrašas, taikyti CPK normas reglamentuojančias kasacijos pagrindus plečiamai aiškinant BPK 113 straipsnio 2 dalį ir taip dirbtinai užpildyti esančią įstatymo spragą nėra tikslinga. Todėl siūlytume, įstatymų leidėjui papildyti BPK 369 straipsnį, numatant naują kasacijos pagrindą, kai yra

⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-19/2008, kat. 1.1.8.1.1., 2.1.12.2.3.2. (S).

⁶¹ LIAKAS, Aronas. *Baudžiamųjų bylų procesas kasacinėje instancijoje*. Vilnius, 1972. – P. 30.

nagrinėjami su civiliniu ieškiniu susiję klausimai: BPK 369 straipsnio 1 dalį papildyti 3 punktu „netinkamai pritaikytos civilinės teisės normos“ ir 4 dalimi aiškinančia, kas laikoma netinkamu civilinės teisės normų pritaikymu bei kokias atvejais šiuo pagrindu asmuo turi teisę skųstis kasaciniam teismui, pavyzdžiui, „Netinkamai pritaikytos civilinės teisės normos yra tada, kai padaromas civilinės teisės normų pažeidimas, turintis esminės reikšmės vienodam teisės aiškinimui ir taikymui, jeigu šis pažeidimas galėjo turėti įtakos neteisėto nuosprendžio (nutarties) priėmimui, baudžiamojoje byloje nagrinėjant civilinį ieškinį“.

2. NETINKAMAS BAUDŽIAMOJO ĮSTATYMO TAIKYMAS

2.1. Netinkamo baudžiamojo įstatymo taikymo požymiai ir samprata

Lietuvoje visi galiojantys baudžiamieji įstatymai yra kodifikuoti viename Baudžiamajame kodekse⁶² (toliau BK), kuris susideda iš Bendrosios dalies, Specialiosios dalies ir Baudžiamojo kodekso priedo. BK Bendrojoje dalyje aprašomos nuostatos, turinčios visuotinį pobūdį ir taikomos ne vienai nusikalstamai veikai, o visoms ar daliai nusikalstamų veikų. Bendrojoje dalyje įtvirtinami baudžiamosios atsakomybės pagrindai ir aplinkybės, šalinančios baudžiamąją atsakomybę, formuluojami baudžiamųjų įstatymų galiojimo principai, pateikiami nusikalstamų veikų rūšių apibrėžimai, klasifikacija, kaltės formos ir jų apibrėžimai, bausmės skyrimo taisyklės ir kita. Nors Bendrojoje dalyje nusikalstamų veikų sudėtys nėra formuluojamos, tačiau aprašomi tam tikri sudėties požymiai, kurie yra vienodi visoms nusikalstamoms veikoms. BK Specialiojoje dalyje yra aprašomi visų nusikalstamų veikų požymiai ir bausmės, skiriamos padarius nusikalstamas veikas. BK priede išvardijami Europos Sąjungos teisės aktai, kurie yra įgyvendinami Lietuvos Respublikoje ir su kuriais yra suderintas Baudžiamasis kodeksas.⁶³

Įstatymo taikymas – tai kompetetingų valstybės institucijų ar pareigūnų veikla, kuria yra nustatomos faktinės aplinkybės, jos analizuojamos, teisiškai įvertinamos, aiškinamos teisės normos ir priimamas sprendimas, kuris pagrindžiamas ir išdėstomas teisės taikymo akte.

BPK 369 straipsnio 2 dalis numato, kad „*Netinkamai pritaikytas baudžiamasis įstatymas yra tada, kai netinkamai pritaikytos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso bendrosios dalies normos, taip pat kai nusikalstamos veikos kvalifikuojamos ne pagal tuos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso straipsnius, dalis ir punktus, pagal kuriuos tai reikėjo daryti*“.

Netinkamai pritaikius baudžiamąjį įstatymą teismų sprendimai kasacine tvarka skundžiami tuomet, kai, kasatoriaus nuomone, teismas įsiteisėjusiame nuosprendyje ar nutartyje:

- 1) netinkamai pritaiko BK Bendrosios dalies nuostatas;
- 2) netinkamai kvalifikuoja nusikalstamas veikas ir dėl to pritaiko netinkamus BK straipsnius, jų dalis ar punktus.

⁶² Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais), *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.

⁶³ PIESLIAKAS, Vytautas. *Lietuvos baudžiamoji teisė: vadovėlis. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2006. – P. 15-19.

Rusijos BPK 382 straipsnyje apibrėžta, kas yra laikoma netinkamu baudžiamosios teisės pritaikymu: 1) Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso Bendrosios dalies reikalavimų pažeidimas; 2) pritaikymas ne to Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies straipsnio ar ne tų straipsnio punktų ir/ar dalių, kuriuos reikėjo taikyti; 3) paskyrimas didesnės (griežtesnės) bausmės, negu nustatyta atitinkamam Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies straipsnyje.⁶⁴

Latvijos BPK baudžiamojo įstatymo netinkamas pritaikymas aiškinamas panašiai kaip ir Rusijos BPK, išskiriant neteisėtos bausmės, kurios nenumato atitinkamas BK Specialiosios dalies straipsnis, paskyrimą.⁶⁵ Prancūzijos BPK nustato, kad prokuroras ir/ar nuteistasis turi teisę skusti teismo nuosprendį, kai už padarytą nusikaltimą skiriama bausmė neatitinka už tokią veiką BK straipsnio sankcijoje nustatytos bausmės rūšies (dydžio).⁶⁶

Lietuvos BPK neteisėtos bausmės paskyrimas nėra įvardijamas kaip atskiras baudžiamosios teisės netinkamo pritaikymo atvejis, tačiau bausmės skyrimą reglamentuoja BK Bendrosios dalies normos. Jeigu skiriama bausmė neatitinka BK Specialiosios dalies straipsnio, numatančio atsakomybę už padarytą nusikalstamą veiką, sankcijos, tai rodo, kad yra netinkamai pritaikomos BK Bendrosios dalies normos, nustatančios bausmės skyrimo taisyklės (BK VIII skyrius „*Bausmės skyrimas*“) bei netinkamai pritaikoma konkreti BK Specialiosios dalies norma. Vadinas, išskirti neteisėtos bausmės skyrimą kaip netinkamą baudžiamojo įstatymo taikymo atvejį nėra prasmės, nes jis įeina į BK Bendrosios dalies netinkamo taikymo turinį.⁶⁷

Nors BPK 369 straipsnio 1 dalyje nurodytas kasacijos pagrindas – baudžiamojo įstatymo taikymas, tačiau iš 369 straipsnio 2 dalyje jau minimas konkretus teisės aktas – Baudžiamasis kodeksas. Toks reglamentavimas pateisinamas, kadangi, kaip jau buvo minėta, visos baudžiamosios teisės normos yra kodifikuotos viename įstatyme, o būtent – Baudžiamajame kodekse.

Įstatymų tekstas dažnai yra trumpas ir negali duoti išsamaus atsakymo, kokias aplinkybes būtina išsiaiškinti, kad jis būtų tinkamai pritaikytas padarytai veikai įvertinti.

⁶⁴ Rusijos Federacijos baudžiamojo proceso kodeksas. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации. [žiūrėta 2008 kovo 14 d.]. Prieiga per internetą <<http://zakon.kuban.ru/upk2001/upk2001-.shtml>>.

БОЖБЕВ, В. П., et al. *Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу РСФСР*. Москва, 1997. – P. 593.

⁶⁵ Latvijos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Latvijas Kriminālprocesa kodekss. Tiesu namu aģentūra: Rīga, 1998. – P. 209.

⁶⁶ Prancūzijos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Code Of Criminal Procedure. [žiūrėta 2008 kovo 14 d.]. Prieiga per internetą <<http://195.83.177.9/code/liste.phtml?lang=uk&c=34&r=4018>>.

⁶⁷ Reiktų pabrėžti, kad su bausmės skyrimu susiję netinkamo BK Bendrosios dalies taikymo atvejai pasitaiko gana dažnai. Plačiau apie tai 2.2 darbo dalyje.

Teismui kylančius klausimus padeda spręsti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtis – įstatyminis nusikalstamos veikos modelis, formali jo egzistavimo išraiška. Pažymėtina, kad nusikalstamos veikos sudėtis yra baudžiamosios atsakomybės pagrindas pagal Lietuvos baudžiamąją teisę (BK 2 straipsnio 4 dalis).

Įrodinėjant nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus, juos kvalifikuojant reikia žinoti, kas sudaro tos nusikalstamos veikos sudėtį, ką apibūdina šis terminas, koks jo turinys. Nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėties modelį apibūdina tam tikri požymiai. Nusikalstamos veikos sudėties požymiai skiriami į dvi grupes: objektyviusius ir subjektyviusius. Kiekviena grupė apibūdina tam tikrą dalį nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo. Objektyvieji nusikaltimo sudėties požymiai apibūdina išorinę, matomą žmogaus poelgio pusę: įstatymo saugomas vertybes, pavojingą veiką, nusikalstamos veikos dalyką, padarymo būdą, laiką, vietą ir priemones, nusikalstamos veikos padarymo aplinkybes, nusikalstamos veikos padarinius, priežastinį padarytos veikos ir kilusių pavojingų padarinių ryšį, asmenį, trauktiną baudžiamojon atsakomybėn (jo amžių, specialaus subjekto požymius ir kita). Subjektyvieji nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymiai apibūdina nematomą – vidinę, psichinę nusikalstamos veikos pusę: pakaltinamumą, kaltę, nusikalstamos veikos padarymo motyvus, tikslus.⁶⁸

Nusikalstamos veikos sudėties požymių aprašymo įstatyme būdas iš dalies priklauso nuo BK straipsnio dispozicijos ir nusikalstamos veikos sudėties rūšies. Paprastose ir aprašomose BK Specialiosios dalies straipsnių dispozicijose nusikalstamos veikos požymiai aprašomi gana tiksliai ir išsamiai. Todėl teismui belieka išsiaiškinti tų požymių turinį naudojantis įvairiais baudžiamųjų įstatymų aiškinimo būdais. Tačiau BK Specialiojoje dalyje yra nemažai nukreipiančiųjų ir blanketinių dispozicijų. Nukreipiančioje dispozicijoje nurodomi veikos požymiams nustatyti kiti BK straipsniai, jų dalys, punktai. O blanketinėse dispozicijose pateikiamas tik bendresnis nusikalstamos veikos aprašymas, nedetalizuojant, koks konkretus asmens elgesys gali sukelti baudžiamąją atsakomybę. Todėl nustatinėjant veikos požymius įstatymų leidėjui tenka ieškoti atsakymų ne tik BK straipsniuose, bet ir kituose įstatymuose ar poįstatyminiuose aktuose. Pavyzdžiui, nustatant BK 199² straipsnyje numatyto nusikaltimo sudėties požymius, reikia analizuoti kitus teisės aktus, kadangi būtinas šiame straipsnyje numatytos veikos sudėties požymis yra disponavimo akcizais apmokestinamos prekėmis nustatytos tvarkos pažeidimas, o šią tvarką numato Lietuvos Respublikos ūkio ministro

⁶⁸ PIESLIAKAS, Vytautas. *Lietuvos baudžiamoji teisė: vadovėlis. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2006. – P. 180-181.

įsakymu patvirtintos taisyklės bei Vyriausybės nutarimu patvirtintos taisyklės.⁶⁹ Kai dispozicija blanketinė, teismo nuosprendyje ar nutartyje privaloma nurodyti konkretaus teisės akto pažeidimą. Jeigu taikomos kitų teisės aktų nuostatos, jos taip pat turi būti išaiškinamos ir pritaikomos tinkamai, priešingu atveju tai lemia kvalifikavimo klaidas ir neteisingo teismo sprendimo priėmimą. Pavyzdžiui, Kelių eismo taisyklių (toliau KET) tinkamas aiškinimas ir taikymas, nagrinėjant BK 281 straipsnio 3 dalyje numatyto nusikaltimo sudėtį: apeliacinės instancijos teismas padarė neteisingą išvadą dėl priešastinio ryšio, kad pagrindinė priežastis šiam eismo įvykiui kilti buvo pėsčiosios padaryti KET 53, 89 punktuose numatytų reikalavimų pažeidimai – todėl kaltinamasis buvo nepagrįstai išteisintas. Teisėjų kolegija konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas padarė teisingą išvadą, jog tarp kaltinamojo padarytų KET 51, 53 ir 75 punktuose numatytų reikalavimų pažeidimų ir atsiradusių padarinių yra tiesioginis priešastinis ryšys ir jo veiką teisingai kvalifikavo pagal BK 281 straipsnio 3 dalį.⁷⁰

Teisingam BK įtvirtintų teisės normų taikymui yra svarbus baudžiamosios teisės normos aiškinimas, o jis priklauso nuo teisėjo sąmoningumo, teisinio išsilavinimo lygio, patirties ir panašiai. Aiškinant baudžiamosios teisės normas teismas turi vadovautis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teismų praktikos išaiškinimais, tačiau tai turi daryti atsižvelgdamas į dabartines realijas, nes neretai anksčiau išaiškinti dalykai praėjus tam tikram laikui ir pasikeitus visuomeniniams santykiams yra suprantami kitaip ir dėl to teisės norma gali būti išaiškinta ir kartu pritaikyta netinkamai.

2.2. Netinkamas Baudžiamojo kodekso Bendrosios dalies normų pritaikymas

Baudžiamojo kodekso Bendrosios dalies normos netinkamai pritaikomos, jeigu teismas *netinkamai nustato* nusikalstamos veikos aplinkybes, taip pat *netinkamai įvertina* nustatytas aplinkybes ir dėl to pritaiko netinkamą normą, arba *netinkamai išaiškina* BK Bendrosios dalies normų turinį. Baudžiamojo proceso kodekso komentare (bei vadovėlyje) teigiama, kad Baudžiamojo kodekso Bendrosios dalies norma netinkamai pritaikoma, kai:

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-549/2007, kat. 1.1.10.1., 1.2.17.1.; 1.1.4.4.5.; 1.2.19.4.; 1.1.8.1.1.; 1.1.8.1.2.; 2.1.6.; 2.1.4.3.2.1.; 2.1.4.4.2.1.; 2.2.5.3.2.; 2.3.3.; 2.3.7.4. (S).

⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-655/2007, kat. 1.2.25.3. (S).

- 1) pritaikoma BK Bendrosios dalies norma, nors nėra jos taikymo pagrindų ir sąlygų;
- 2) nepritaikoma konkreti BK Bendrosios dalies norma, kai tokie pagrindai ir sąlygos yra;
- 3) pritaikoma ne ta BK Bendrosios dalies norma, kurią reikėjo pritaikyti;
- 4) netinkamai pritaikoma ta BK Bendrosios dalies norma, kurią ir reikėjo taikyti.⁷¹

Toks detalizavimas nėra tikslingas, kadangi 1 ir 3 punktai apibūdina iš esmės tapačius atvejus, vienintelis skirtumas, jog 3 punkte įvardintu atveju vietoj netinkamai pritaikytos normos turi būti taikoma kita norma, taigi iš esmės 3 punktas susideda iš 1 ir 2 punktų kartu. Taigi užtenka išskirti tris pagrindinius BK Bendrosios dalies normų netinkamo taikymo atvejus: 1) *kai nepritaikoma konkreti BK Bendrosios dalies norma, kai yra jos taikymo pagrindai ir sąlygos*; 2) *kai netinkamai pritaikoma ta BK bendrosios dalies norma, kurią ir reikėjo taikyti* ir 3) *kai norma taikoma nesant jos taikymo pagrindų ir sąlygų*.⁷²

Daugiausia klaidų taikydami BK Bendrosios dalies normas teismai daro skirdami bausmes, neteisingai pritaikydami bausmių subendrinimo taisykles, atidėdami bausmės vykdymą, įskaitydami kardomojo kalnimo laiką į paskirtą bausmę, paskirdami švelnesnę nei įstatyme numatyta bausmę ir panašiai.⁷³

Pavyzdžiui, teimas, nuteistajam pagal du nuosprendžius paskirtas bausmes subendrinamas dalinio sudėjimo būdu, taikė BK 63 straipsnio 9 dalies nuostatas, nes bendrino pagal ankstesnį nuosprendį paskirtą, o ne neatliktą bausmę, ir į paskirtą bausmę įskaitė jau atliktą bausmės laiką. Tačiau vadovaujantis BK 64 straipsnio 3 dalimi, prie naujai paskirtos bausmės turėjo būti pridėta ankstesniu nuosprendžiu paskirtos ir neatliktos bausmės dalis.⁷⁴

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nustatė, jog pirmos instancijos teismas ***netinkamai pritaikė BK Bendrosios dalies normą, kai nebuvo jos taikymo pagrindų ir sąlygų***. Teismas pabrėžė, jog BK 75 straipsnyje nurodytos bausmės vykdymo atidėjimo

⁷¹ GODA, Gintaras; KAZLAUSKAS, Marcelis; KUCONIS, Pranas. *Baudžiamojo proceso teisė: vadovėlis*. Vilnius, 2005. – P. 543-544; GODA, Gintaras, et al. *Baudžiamojo proceso kodekso komentaras*. II. Vilnius, 2003. – P. 377.

⁷² Lietuvos TSR Baudžiamojo proceso kodekso 387 straipsnis nustatė, kad netinkamu baudžiamojo įstatymo pritaikymu laikomi atvejai, kai nepritaikomas tas įstatymas, kuris turėjo būti pritaikytas; pritaikomas tas baudžiamasis įstatymas, kuris neturėjo būti pritaikytas; neteisingai išaiškinamas baudžiamasis įstatymas, prieštaraujant jo tiksliai prasmei. (DANISEVIČIUS, P.; KAZLAUSKAS, M.; PALSKYS, E. *Lietuvos TSR baudžiamasis procesas*. Vilnius, 1978. – P. 314-319).

⁷³ Apžvelgus nuo 2007 m. spalio 1 d. iki 2008 m. kovo 31 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo priimtas nutartis, matome, kad didžioji dalis nustatytų netinkamo BK Bendrosios dalies normų pritaikymo atvejų buvo susijusi su bausmių skyrimu ir bausmių vykdymo atidėjimu – iš 28 bylų, kuriose konstatuotas BK Bendrosios dalies normos netinkamas pritaikymas, net 18 bylų.

⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-97/2008, kat. 1.1.8.11 (S).

sąlygos yra imperatyvios, kartu jos nustato ir šio straipsnio taikymo ribas. Pagal baudžiamąjį įstatymą viena iš tokių ribų – sunkaus nusikaltimo padarymas, savaime panaikinantis galimybę taikyti bausmės vykdymo atidėjimą. Todėl visais atvejais, kai kaltininko veikoje, be kitų nusikaltimų, yra ir sunkaus nusikaltimo sudėtis, BK 75 straipsnio taikymas apskritai negalimas. Pagal nagrinėtos bylos kontekstą tai reiškia, kad ir tais atvejais, kai, pavyzdžiui, tam pačiam asmeniui toje pačioje baudžiamojoje byloje už nesunkaus, apysunkio ar neatsargaus nusikaltimo padarymą yra paskirtas laisvės atėmimas, o už sunkų nusikaltimą – bauda, BK 75 straipsnio taikymo klausimas negali būti sprendžiamas. Taigi pirmosios instancijos teismas pritaikė BK 75 straipsnį, pažeisdamas šio straipsnio taikymo ribas, nes viena iš kaltinamojo padarytų nusikalstamų veikų buvo sunkus nusikaltimas.⁷⁵

Teismas netinkamai pritaikė BK 75 straipsnio 2 dalį, paskirtos bausmės vykdymą atidėjęs trim metams, įpareigojo nuteistąjį būti namuose nuo 23.00 val. iki 7.00 val., jei tai nesusiję su darbu, tačiau toks įpareigojimas BK 75 straipsnio 2 dalyje nenumatytas, nes tai laisvės apribojimo bausmės elementas – BK 48 straipsnio 6 dalies 1 punktas, kuris negali būti skiriamas taikant bausmės vykdymo atidėjimą.⁷⁶

Teismui skiriant švelnesnę nei įstatymo sankcijoje numatyta bausmę svarbus BK 54 strispnio 3 dalyje įtvirtinto teisingumo principo tikslus išaiškinimas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas teigia, jog teisingumas reiškia įstatymo nustatytą optimalų pasitaisyti reikalingą bausmės dydį. Teisingumo principui prieštarauja tiek aiškiai per griežtos, tiek ir aiškiai per švelnios bausmės paskyrimas. BK 54 straipsnio 3 dalies taikymas negali būti suprastas kaip išimtis, kuriai negalioja BK 41 straipsnio 2 dalies ir 54 straipsnio 2 dalies nuostatos. Todėl jeigu teismas skiria švelnesnę bausmę, tačiau nenurodo jokių išimtinių aplinkybių, kurios rodytų, kad sankcijoje numatytos bausmės paskyrimas aiškiai prieštarautų teisingumo principui, tai iš esmės prieštarauja BK 54 straipsnio 3 dalies nuostatoms.⁷⁷

Nagrinėjant baudžiamasias bylas, kuriose kaltinami nusikalstamų veikų padarymu nepilnamečiai asmenys, yra taikomos BK normos nustatančios nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumus. Pavyzdžiui, kasacinis teismas nustatė, kad žemesnių instancijų teismai paskyrė neteisingą bausmę asmeniui, kuris veikos padarymo

⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-549/2007, kat. 1.1.10.1.; 1.2.17.1.; 1.1.4.4.5.; 1.2.19.4.; 1.1.8.1.1.; 1.1.8.1.2.; 2.1.6.; 2.1.4.3.2.1.; 2.1.4.4.2.1.; 2.2.5.3.2.; 2.3.3.; 2.3.7.4. (S).

⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-697/2007, kat. 1.1.10.1.

⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K -98/2008, kat. 1.2.23.2.; 1.1.8.1.2.; 1.1.9.6.

metu buvo nepilnametis: buvo padarytas baudžiamasis nusižengimas, o tuo metu galiojęs baudžiamasis įstatymas įpareigojo teismą nepilnamečiui už baudžiamojo nusižengimo padarymą, pripažinus jį kaltu, skirti ne bausmę (kaip buvo paskyręs teismas), o auklėjamojo poveikio priemonę.⁷⁸

Teismas nepritaikė BK Bendrosios dalies normas, kai buvo pagrindai ir sąlygos ją taikyti – nebuvo pritaikyta BK 72 straipsnyje turto konfiskavimą numatanti norma. Šiame straipsnyje nurodyta, kad konfiskuojamas tik tas turtas, kuris buvo nusikaltimo įrankis, priemonė ar nusikalstamos veikos rezultatas. Šis įstatymo reikalavimas yra imperatyvus. Nusikalstamos veikos padarymo priemonės baudžiamojoje teisėje suprantamos kaip įtaisai, įrenginiai, mechanizmai, prietaisai ir kiti materialūs daiktai, kurie sudaro sąlygas ar palengvina tokios veikos padarymą, nors jų panaudojimas pats savaime tiesiogiai nedaro žalos atitinkamos veikos objektui ar dalykui. Tokia nusikalstamos veikos padarymo priemone laikoma ir transporto priemonė, jeigu ja kaltininkas naudojasi tam, kad susidarytų galimybę padaryti veiką ar palengvintų jos darymą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išnagrinėjęs visas žemesnės instancijos teismų nustatytas aplinkybes, konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas, neįtraukdamas į konfiskuotinių daiktų sąrašą automobilio, netinkamai taikė baudžiamąjį įstatymą.⁷⁹

Netinkamai pritaikytos gali būti labai įvairios BK Bendrosios dalies teisės normos.

2.3. Netinkamas nusikalstamos veikos kvalifikavimas

Nusikalstamos veikos kvalifikavimas yra viena iš baudžiamosios teisės normos taikymo proceso sudėtinių dalių. Kvalifikuoti (žodis kilęs iš lotynų kalbos, lot. *qualitas* – kokybė ir *facere* – daryti) reiškia nustatyti tiriamo reiškinių ar objekto kokybę, išaiškinti jo savybes.⁸⁰ Kvalifikavimas apibūdinamas kaip tikslaus atitikimo (tapatumo) tarp faktinių padarytos veikos aplinkybių ir baudžiamojo įstatymo numatytos nusikalstamos veikos sudėties požymių nustatymas ir teisinis įvertinimas.

Teisingas nusikalstamos veikos kvalifikavimas yra itin svarbus, nes netiksliai kvalifikavus padarytą veiką galima šiurkščiai pažeisti asmens teises ir teisėtus interesus. Atrodytų, jog nėra didelio skirtumo, ar asmuo bus nuteistas pagal BK 135 straipsnio 1 dalį ar pagal to paties straipsnio 2 dalį, juk abi šios dalys nustato sunkaus sveikatos

⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-680/2007, kat. 1.1.11.2.; 1.2.18.2. (S).

⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-636/2007, kat. 1.1.9.6; 1.1.10.1.

⁸⁰ APANA VIČIUS, Martynas; PAVILIONIS, Vladas. *Nusikaltimų kvalifikavimo teoriniai pagrindai*. Vilnius, 1980. – P. 5.

sutrikdymo sudėtį ir iš pirmo žvilgsnio nelabai skiriasi, be to, nusikaltes asmuo bus nuteistas, gaus atpildą už padarytą nusiklastamą veiką. Tačiau pažvelgę atidžiau pastebėsime, jog šios BK straipsnio dalys numato skirtingas sankcijas, vadinasi įstatymų leidėjas sąmoningai išskyrė šias veikas ir numatė nevienodus teisinius padarinius už numatytų draudimų nesilaikymą. BK kaip sistematizuotam teisės aktui būdinga tai, kad jame teisės normos išdėstytos tam tikra logine seka. Skirtingos nusikalstamos veikos turi skirtingas sankcijas, nes skiriasi veikų pavojingumas, bei individo, visuomenės ir valstybės vertybės, į kurias kėsinašasi atitinkama veika. Skirtingi BK straipsniai turi skirtingą poveikį nuteistojo teisiniam statusui, lemia bausmės atlikimo sąlygas, atleidimo nuo bausmės galimybes, taip pat turi įtakos tokių institutų kaip mažareikšmiškumo (BK 37 straipsnis), senaties (BK 95 ir 96 straipsniai), taikymui, kartais ir pačiam veikos baudžiamumui, pavyzdžiui, neteisingai kvalifikavus veiką kaip nesunkų nusikaltimą (vietoje sunkaus ar labai sunkaus) ir nustatčius, kad buvo tik rengiamasi jį daryti, asmenys liks nenubausti, nes asmenys atsako tik už rengimąsi padaryti sunkų ir labai sunkų nusikaltimą (BK 21 straipsnis).

Būtina sąlyga nusikalstamos veikos kvalifikavimui – kiek įmanoma tikslus faktinių padarytos veikos aplinkybių nustatymas. Neatsitiktinai būtent nuo įrodyta pripažintos nusikalstamos veikos aplinkybių išdėstymo prasideda apkaltinamojo nuosprendžio aprašomoji dalis (BPK 305 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Nusikalstamų veikų kvalifikavimas visose baudžiamojo proceso stadijose yra susijęs su įrodinėjimu, ir galiausiai yra įrodinėjimo proceso rezultatas. Norint kvalifikuoti veiką pagal BK straipsnį reikia visų pirma įrodyti esant nusikalstamos veikos sudėtį asmens veikoje. Taip pat reikia įrodyti, kas padarė nusikalstamą veiką.⁸¹ Todėl teismas negali pasisakyti dėl tam tikrų aplinkybių buvimo, jei jos nepatvirtintos įstatymų nustatyta tvarka – tai yra nepagrįstos įrodymais. Pavyzdžiui, sprendamas klausimą dėl veikos baigtinumo, teismas vartojo formuluootę: „*Todėl manytina, kad nusikalstamos veikos nutrūko pasikėsینimo stadijoje*“. Nusikaltimo padarymo stadiją, kaip ir kitas veikai kvalifikuoti reikšmingas aplinkybes, teismas turi tiksliai nustatyti, o ne tik manyti, kad vienokios ar kitokios aplinkybės egzistuoja.⁸²

Tiriant konkrečias nusikaltamas veikas galima pastebėti, jog daugelis iš jų turi daugiau ar mažiau požymių būdingų kitoms nusikaltamoms veikoms. Visas kvalifikavimo procesas yra nuoseklus ir logiškas, todėl nustatomas ne tik kvalifikuojamos veikos

⁸¹ PIESLIAKAS, Vytautas. *Lietuvos baudžiamoji teisė: vadovėlis. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2006. – P. 201.

⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-818/2007, kat. 1.2.23.3; 2.3.7.4; 2.4.7.

tapatumas su teisės norma, bet ir šios nusikalstamos veikos kiekvieno požymio atribojimas nuo kitoms nusikalstamoms veikoms priklausančių požymių. BK Specialiojoje dalyje aprašytų nusikalstamų veikų sudėtys gali būti visiškai skirtingos ir neturėti bendrų požymių (išskyrus subjektą apibūdinančius požymius: amžių ir pakaltinamumą), gali turėti nedaug požymių, bet yra ir tokių nusikalstamų veikų sudėčių, kurios skiriasi tik vienu požymiu – tokiais atvejais ypatingai svarbu tiksliai nustatyti ir išaiškinti visus veikos požymius ir atriboti tas nusikalstamų veikų sudėtis.⁸³ Situacija, kai vienai pavojingai veikai gali būti pritaikytos kelios baudžiamojo įstatymo normos, tačiau viena iš tų normų tą veiką apibūdina konkrečiau ir tiksliau, vadinama baudžiamosios teisės normų konkurencija. Situacija, kai turime kelias normas, kurios prieštarauja viena kitai vadinama normų kolizija – tai įstatymų leidybos netobulumo rezultatas. Toks įstatymų netobulumas teisinėje valstybėje nėra toleruotinas ir ši normų kolizijos klausimą privalo išspręsti įstatymų leidėjas.

Teisės norma nustato tik pačius bendriausius reiškinių bruožus, o tuo tarpu kiekviena nusikalstama veika yra konkreti. Pavyzdžiui, vagystės sudėties visi požymiai yra numatyti BK 178 straipsnyje, bet ne visi svetimo turto pagrobimai ar panašaus pobūdžio įvykiai gali būti sutapatinti su BK 178 straipsniu. Be to, vagystė turi papildomų požymių, kurie yra numatyti atskirose BK 178 straipsnio dalyse. Taigi tik tuomet, kai padarytos veikos faktiniai požymiai visiškai atitinka baudžiamajame įstatyme įtvirtintos nusikalstamos veikos sudėties požymius yra pagrindas padarytą veiką vadinti nusikaltimu ar baudžiamuoju nusižengimu. Dėl to akivaizdu, kad netiksliai nustačius net menkiausią BK Specialiosios dalies straipsnyje aprašytos nusikalstamos veikos požymį, tai sąlygos netinkamą padarytos veikos kvalifikavimą. Kadangi nusikalstamos veikos sudėtis aprašyta ne tik BK Specialiosios dalies straipsniuose, bet ir Bendrojoje dalyje, tai taip pat svarbu tiksliai išaiškinti ir pritaikyti tas BK Bendrosios dalies normas, kurios turi reikšmės nusikaltimų kvalifikavimui.

Nusikalstamos veikos kvalifikuotos ne pagal tuos BK straipsnius, dalis, punktus, pagal kuriuos reikėjo kvalifikuoti veiką tuomet, kai:

- 1) nuosprendžiu ar nutartimi nustatytoms nusikalstamos veikos aplinkybėmis yra netinkamai pritaikyta BK Specialiosios dalies norma ar/ir
- 2) netinkamai pritaikyta veikai kvalifikuoti turinti įtakos BK Bendrosios dalies norma.⁸⁴

⁸³ Plačiau žr. APANAVIČIUS, Martynas; PAVILIONIS, Vladas. *Nusikaltimų kvalifikavimo procesas ir jų atribojimas*. Vilnius, 1983. – P. 64-124.

⁸⁴ GODA, Gintaras; KAZLAUSKAS, Marcelis; KUCONIS, Pranas. *Baudžiamojo proceso teisė: vadovėlis*. Vilnius, 2005. – P. 543-544.

Netinkamas BK Specialiosios dalies normos taikymas. Netinkamai aiškinant nusikalstamą veiką kvalifikuojančias aplinkybes yra netinkamai pritaikomos BK Specialiosios dalies normos. Pavyzdžiui, chuliganiškos paskatos yra nužudymą kvalifikuojanti aplinkybė, apibūdinanti nusikaltimo subjektyvųjį požymį – nusikaltimo padarymo motyvą. Nusikaltimo padarymo motyvas – tai suvoktos vidinės paskatos, kurios nulemia asmens pasiryžimą padaryti nusikaltimą. Teismas nuosprendžio aprašomojoje dalyje nenurodė jokių kaltinamojo veikos motyvų. Tačiau priimdamas nuosprendį padarė išvadą, kad kaltininkas išūliais veiksmais demonstravo nepagarbą aplinkiniams, sutrikdė visuomenės rimtį ir tvarką, tai yra dėl chuliganiškų paskatų nužudė asmenį. Nenustačius, kad kaltinamojo veikos motyvas buvo chuliganiškos paskatos ir jo veiką kvalifikavus pagal BK 129 straipsnio 2 dalies 8 punktą buvo netinkamai pritaikytas baudžiamasis įstatymas.⁸⁵

Kartais netinkamai įstatymų leidėjo suformuluota BK Specialiosios dalies straipsnio dispozicija lemia teismų klaidas. Pavyzdžiui, BK 227 straipsnio 3 dalyje buvo numatyta papirkimo⁸⁶ sudėtis, joje buvo nuoroda į pirmąją šio straipsnio dalį ir kartu nurodytas papildomas požymis – mažesnė negu 1 MGL vertės kyšis. Asmuo davė mažesnę nei 1 MGL kyšį, tačiau teismai tokius neteisėtus veiksmus kvalifikavo pagal BK 227 straipsnio 2 dalį, todėl netinkamai taikė baudžiamąjį įstatymą. Nuo 2007 m. liepos 21 d.⁸⁷ BK 227 straipsnio 3 dalis buvo pakeista ir nustatė: „*Tas, kuris siekdamas papirkti valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį pasiūlė, pažadėjo arba davė jam arba tarpininkui mažesnę negu 1 MGL vertės kyšį, padarė baudžiamąjį nusižengimą*“. Klaidinančios nuorodos į pirmąją straipsnio dalį naujoje redakcijoje neliko. Taigi, jeigu duodamas mažesnė vertė negu 1 MGL dydžio kyšis, veika kvalifikuojama pagal BK 227 straipsnio 3 dalį. Pagal teismų praktiką, galiojant ir ankstesnei redakcijai, jei valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą, nepriklausomai nuo to, už kokį – teisėtą ar neteisėtą – veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, arba tarpininkaujant, siekiant tų pačių rezultatų, pasiūlyto, pažadėto ar duoto kyšio vertė būdavo mažesnė negu 1 MGL dydžio, tokia nusikalstama veika taip pat buvo pripažįstama baudžiamuoju nusižengimu ir kvalifikuojama pagal BK 227 straipsnio 3 dalį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo

⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-24/2008, kat. 1.2.3.2.8.; 1.2.22.1. (S).

⁸⁶ Papirkimas – tai pasiūlymas, pažadas duoti kyšį ar kyšio davimas valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, arba tarpininkui, siekiant tų pačių rezultatų.

⁸⁷ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 7, 38, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 166, 167, 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 194, 196, 197, 198, 198⁽¹⁾, 198⁽²⁾, 199, 202, 213, 214, 215, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 252, 256, 257, 262, 284, 285, 312 straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų pakeitimo ir Kodekso papildymo 256⁽¹⁾, 257⁽¹⁾ straipsniais įstatymas (2007-07-21), *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 81-3309.

baudžiamosios bylos Nr. 2K-274/2007, 2K-528/2007). Toks kvalifikavimas yra pagrįstas sistemišku baudžiamojo įstatymo normų aiškinimu.⁸⁸

Vadovaudamasi BPK 376 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, leidžiančia teismui, nagrinėjančiam kasacinę bylą, pritaikyti įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinė sesija patikrino nusikalstamos veikos kvalifikavimo teisingumą, nors dėl to kasacinis skundas ir nebuvo paduotas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas padarė išvadą, jog tęstinę veiką, kurią žemesnės instancijos teismai kvalifikavo kaip dvi atskiras nusikalstamas veikas pagal BK 260 straipsnio 1 dalį ir 260 straipsnio 3 dalį, reikia kvalifikuoti kaip vieną nusikalstamą veiką pagal BK 260 straipsnio 3 dalį. Siekiant tinkamai pritaikyti baudžiamąjį įstatymą, labai svarbu tiksliai nustatyti ne tik objektyvius, bet ir subjektyvius požymius, nes nusikalstamos veikos sudėtis – baudžiamajame įstatyme numatytų objektyvių ir subjektyvių požymių, kurie apibūdina pavojingą veiką kaip tam tikrą nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, visuma. O šioje byloje nusikalstami veiksmai vertintini kaip tęstinis nusikaltimas, nes jie buvo atlikti pagal vieną sumanymą, turint konkretų tikslą – daugiau uždirbti.⁸⁹

Netinkamas BK Bendrosios dalies normos taikymas, kai ji turi reikšmės veikai kvalifikuoti. BK Specialiosios dalies normų tinkamam pritaikymui yra svarbus kiekvieno nusikalstamos veikos sudėties požymio nustatymas, reikšmingas ir veikos baigimo momentas (jei veika nebaigta ji kvalifikuojama kaip rengimasis padaryti nusikaltimą (BK 21 straipsnis) arba pasikėsinimas padaryti nusikalstamą veiką (BK 22 straipsnis)).

Pavyzdžiui, papirkimo nusikalstamos veikos⁹⁰ sudėtis, numatyta BK 227 straipsnyje, yra formali, todėl veika laikoma baigta: 1) pasiūlius duoti kyšį; 2) pažadėjus duoti kyšį; 3) davus kyšį. Kyšis laikomas duotu, kai papirkėjas jį perduoda (tiesiogiai ar netiesiogiai) valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą jo veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus. Jeigu valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo duodamo kyšio nepriima dėl aplinkybių, nepriklausančių nuo papirkėjo valios, papirkėjo veika kvalifikuojama kaip baigtas nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėdamas bylą nustatė, kad kaltininkas nusikalstamus veiksmus baigė laisva valia ir jam suteikta galimybe nutraukti

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-758/2007, kat. 1.2.19.3.

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-412/2007, kat. 2.6.3; 2.1.6.1; 1.2.23.3.

⁹⁰ Pasiūlymas, pažadas duoti kyšį arba kyšio davimas valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus arba tarpininkui, siekiant tų pačių rezultatų.

nusikalstamus veiksmus bei pasiimti pinigus nepasinaudojo, todėl jo veika kvalifikuojama kaip baigtas nusikaltimas pagal BK 227 straipsnį.⁹¹

Taip pat kvalifikavimui reikšmės turi BK 24 straipsnio „*Bendrininkavimas ir bendrininkų rūšys*“, BK 28 straipsnio „*Būtinoji gintis*“ ir kiti baudžiamąją atsakomybę šalinančias aplinkybes įtvirtinantys BK Bendrosios dalies straipsniai.

Nusikalstamos veikos kvalifikavimui didelės įtakos turi ir baudžiamojo proceso teisės pažeidimai – netinkamas įrodymų vertinimas, nusikalstamos veikos faktinių aplinkybių nustatymas. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausias Teismas pažymėjo, kad nustatomojoje nuosprendžio dalyje aprašant nusikalstamą veiką, kai ją padarė keli asmenys, turi būti nustatoma, kaip kiekvienas iš jų dalyvavo darant nusikalstamą veiką, nurodant kiekvieno kaltinamojo vaidmenį bendrininkaujant, atliktus veiksmus, bendrininkavimo formą. Bylose dėl nužudymų, kuriose kaltinamas ne vienas asmuo, būtina nustatyti kiekvieno iš jų dalyvavimo darant šį nusikaltimą laipsnį ir pobūdį. Dalyvavimo darant nusikaltimą pobūdį parodo asmens funkcinis vaidmuo, o dalyvavimo laipsnį – bendrininko aktyvumo lygis atimant gyvybę. Todėl apeliacinės instancijos teismas netinkamai nustatęs faktines nusikalstamos veikos aplinkybes, pažeidė BPK 305 straipsnio 1 dalies 1 punktą, o toks pažeidimas sąlygojo kvalifikavimo klaidų atsiradimą: buvo neteisingai nustatyti subjektyvieji nusikalstamos veikos požymiai – konstatuota neapibrėžta tyčia, ir visų bendrininkų veika, nepriklausomai nuo to, kokius veiksmus jie atliko, kvalifikuota pagal vieną BK Specialiosios dalies straipsnį, šiuo atveju pagal BK 129 straipsnio 2 dalies 8 punktą. Tačiau atsižvelgus į visas nusikalstamos veikos aplinkybes ir jas tinkamai įvertinus nustatyta, jog už nužudymą turi atsakyti tik vienas asmuo, o antrojo nusikalstami veiksmai pirmosios instancijos teismo teisingai kvalifikuoti kaip nesunkus sveikatos sutrikdymas pagal BK 138 straipsnio 2 dalies 8 punktą.⁹²

Kartais kvalifikavimo klaidų neišvengiama dėl neatidumo, pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausias Teismas nustatė, kad teismas nuosprendžio rezoliucinėje dalyje nurodė klaidingą nusikalstamos veikos kvalifikavimą – kaltinamasis nuteistas pagal BK 180 straipsnio 1 dalį, tačiau iš aprašomosios nuosprendžio dalies matyti, kad teismas nusikalstamą veiką kvalifikavo pagal BK 182 straipsnio 1 dalį kaip sukčiavimą ir nurodė tokios išvados dėl nusikalstamos veikos kvalifikavimo motyvus. Nusikalstamos veikos kvalifikavimas nuosprendyje pagal BK 180 straipsnio 1 dalį yra nemotyvuotas ir

⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-53/2008, kat. 1.1.4.2.; 1.2.19.3.; taip pat su BK 22 straipsnio 1 dalies tinkamu taikymu susijusi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr.2K-741/2007, kat. 1.1.4.2; 1.2.14.3.

⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-716/2007, kat. 1.2.3.2.8; 2.3.7.4 (S).

nesuprantamas, nes iš aprašomosios nuosprendžio dalies matyti, kad kaltinamojo nusikalstamoje veikoje nėra jokių BK 180 straipsnyje numatyto nusikaltimo požymių.⁹³ Vadinasi, surašant teismo nuosprendį įsivėlė spausdinimo klaida, kuri iš esmės pakeitė nuteistojo padėtį, nes buvo nuteistas už sunkesnę nei kaltinime nurodyta veiką.⁹⁴

Kvalifikuojant nusikalstamas veikas svarbūs sutapčių klausimai. Pavyzdžiui, situacija, kai kaltininko veiksmai atitinka BK 284 straipsnio 1 dalyje numatyto nusikaltimo sudėties požymį „ižūlus veiksmas“ ir BK 140 straipsnio 1 dalyje numatyto nusikaltimo sudėties požymį „mušimas, sukėlęs žmogui fizinį skausmą“. Taigi atsakomybę už padarytą veiką numato dvi baudžiamojo įstatymo normos. Abiejų instancijų teismai padarė išvadą, kad tokie kaltininko veiksmai kvalifikuotini kaip idealioji nusikaltimų sutaptis, tačiau ši išvada nėra teisinga – veika turėjo būti kvalifikuota tik pagal BK 284 straipsnio 1 dalį, o jos kvalifikavimas dar ir pagal BK 140 straipsnio 1 dalį yra perteklinis. Šiuo atveju yra ne idealioji nusikalstamų veikų sutaptis, o kitas reiškinys, baudžiamosios teisės teorijoje vadinamas visumos ir dalies konkurencija, kur visuma yra BK 284 straipsnio 1 dalis, o dalis – BK 140 straipsnio 1 dalis. Esant visumos ir dalies konkurencijai, taikoma bendrą visumą nustatanti norma, nes ji atitinka visus padarytos veikos požymius, išskyrus atvejį, kai nusikalstamos veikos dalis, įeinanti į visumą, yra pavojingesnė nei pati visuma ir reikalauja sutapties taikymo.⁹⁵

Tinkamą įstatymų taikymą apsinkina vertinamųjų požymių įtvirtinimas įstatyme, tokių kaip „*didelė žala*“, „*sunkios pasekmės*“, „*didelis kiekis*“, „*itin žiauriai*“ ir kitų. Tiek BK normų sutapčių klausimai, tiek vertinamųjų požymių aiškinimas kėlė ir kels problemų, kadangi nei teismų praktikoje, nei teisės teorijoje nėra vieningos nuomonės dėl šių diskutuotinų dalykų.

⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-54/2008, kat. 1.2.14.8.; 1.1.8.1.

⁹⁴ Rašymo klaida nustatyta ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 9 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-472/2007, kat. 1.1.8.10; 1.2.23.3; 2.1.6.2; 1.1.9.6; 1.1.6.5, tačiau ši klaida nekeitė nuosprendžio esmės, todėl baudžiamojo įstatymo taikymo aspektu nebuvo reikšminga.

⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-652/2007, kat. 1.2.26.1.; 2.1.6.2. (S).

3. ESMINIAI BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO PAŽEIDIMAI

3.1. Baudžiamojo proceso teisės pažeidimas

Esminiai baudžiamojo proceso teisės pažeidimai yra tam tikrais įstatyme numatytais požymiais išskirta baudžiamojo proceso teisės pažeidimų dalis. Šiems pažeidimams būdingi visi bendrieji baudžiamojo proceso teisės pažeidimų požymiai, be to, būtina nustatyti kitus, BPK 369 straipsnio 3 dalyje numatytus ir iš šios normos teisės aiškinimo išplaukiančius požymius.

Baudžiamojo proceso teisės pažeidimo samprata ir požymiai nėra plačiai nagrinėti Lietuvos baudžiamojo proceso teisės moksle, detaliau baudžiamojo proceso teisės pažeidimą analizavo ir apibrėžimą pateikė E. Rimšelis: „*Baudžiamojo proceso teisės pažeidimas – tai baudžiamojo proceso subjekto naudojimasis baudžiamojo proceso teisės normomis, sąmoningai atsisakant vykdyti nustatytas pareigas, kurių vykdymas remiantis teise laikomas būtina asmens naudojimosi subjektinėmis teisėmis legalumo sąlyga.*“⁹⁶

N. A. Gromovo ir S. A. Polunino nuomone, baudžiamojo proceso teisės pažeidimas – visuomenei žalinga, priešinga teisei ir kalta baudžiamųjų procesinių santykių subjekto veika, pasireiškianti sąmoningu baudžiamojo proceso teisės normų pažeidimu; už ją yra numatyta teisinė atsakomybė ir taikomos sankcijos.⁹⁷

Atskleisti baudžiamojo proceso teisės pažeidimo požymius galime pasitelkę teisės pažeidimo sudėties požymių grupes: objektyviuosius ir subjektyviuosius požymius.

Baudžiamojo proceso teisės pažeidimo objektyviuosius požymius sudaro: vertybės saugomos baudžiamojo įstatymo; teisei priešinga veika, ja padaroma žala, priežastinis ryšys tarp veikos ir ja padaromos žalos.

Baudžiamojo proceso teisės pažeidimu yra kėsinama į teisingą baudžiamąjį procesą. Pažeidžiant tam tikrus baudžiamojo proceso įstatymus kartu yra kėsinama į konkrečias įstatymų saugomas vertybes. Pavyzdžiui, ikiteisminio tyrimo pareigūniui, prokurorui ar teismui neišaiškinus įtariamajam ar kaltinamajam jo teisės turėti gynėją nuo sulaikymo ar pirmosios apklausos momento ar/ir nesuteikus galimybės šia teise pasinaudoti, yra pažeidžiama teisė į gynybą. Taikant nepagrįstai griežtas procesinės prievartos priemonės pažeidžiamas proporcingumo principas. Taigi baudžiamojo proceso teisės pažeidimo objektas yra teisingas baudžiamasis procesas bei jo turinį sudaranti procesinė garantija, į kurią kėsinama konkrečiu baudžiamojo proceso teisės pažeidimu.

⁹⁶ RIMŠELIS, Ernestas. *Baudžiamojo proceso teisės pažeidimas: samprata ir sudėtis*. Jurisprudencija: mokslo darbai, Nr. 6 (84), 2006. – P. 83.

⁹⁷ Ibidem, – P. 78.

Baudžiamojo proceso teisės pažeidimas gali būti padaromas tik teisei priešinga veika, kuri gali pasireikšti tiek veikimu, tiek neveikimu. Pavyzdžiui, netinkamai surašomas kaltinamasis aktas (BPK 219 straipsnis), panaudojamos neteisėtos įrodymų gavimo priemonės ir panašiai.

Baudžiamojo proceso teisės pažeidimu yra padaroma žala teisingam baudžiamajam procesui ir jo turinį sudarančioms procesinėms garantijoms bei tam baudžiamojo proceso santykių subjektui, kurio teisės neteisėtai suvaržomos, apribojamos ar eliminuojamos ir kuris netenka tam tikrų procesinių garantijų dėl konkretaus baudžiamojo proceso pažeidimo. Žala yra būtinas baudžiamojo proceso teisės pažeidimo sudėties požymis – jeigu nėra žalos, nebus ir baudžiamojo proceso teisės pažeidimo. Pavyzdžiui, jeigu tam tikras baudžiamojo proceso subjektas pažeistų BPK normas siekdamas išvengti galimo proceso dalyvių teisių suvaržymo, o vėliau tos BPK normos būtų pripažintos prieštaraujančiomis Konstitucijai, tuomet nebūtų baudžiamojo proceso pažeidimo.

Priežastinis ryšys tarp baudžiamojo proceso teisės pažeidimo ir žalos yra būtinas. Tam tikrais atvejais gali atrodyti, jog yra tam tikras proceso pažeidimas arba pažeistos proceso dalyvių teisės, tačiau nenustačius priežastinio ryšio nėra aišku, kas sukelia tokią žalą. Pavyzdžiui, proceso dalyviai skundžiasi pernelyg ilga proceso trukme. Ją gali lemti tiek valstybės institucijų neveiklumas, tiek kitos aplinkybės – bylos sudėtingumas, proceso dalyvio veiksmai byloje. Baudžiamojo proceso pažeidimui konstatuoti būtina nustatyti veikos ir ja padarytos žalos priežastinį ryšį. Jeigu priežastinis ryšys nenustatomas, vadinasi, tam tikrą žalą sukėlė kita veika, o tai lems ir skirtingas procesines pasėkmes.

Baudžiamojo proceso teisės pažeidimo subjektu gali būti bet kuris baudžiamojo proceso teisės subjektas. E. Rimšelis kalbėdamas apie subjektą iškelia subjektiškumo problemą. Panaudodamas deliktinio veiksnio sąvoką, jis išskiria tam tikrą grupę subjektų, kurie negali atsakyti už teisės normomis nustatytų pareigų nevykdymą, todėl negali būti baudžiamojo proceso teisės pažeidimų subjektais.⁹⁸ Deliktinis veiksniumas priklauso baudžiamojo proceso teisės pažeidimo subjetyviesiems požymiams.

Taip pat prie baudžiamojo proceso teisės pažeidimo subjektyviųjų požymių priskiriama kaltė, motyvai ir tikslai. Teisės teoretikų nuomonės dėl galimos kaltės formos skiriasi. Vieni teigia, kad galima tik tyčia, kiti pripažįsta, kad baudžiamojo proceso pažeidimas gali būti padarytas ir neatsargiai.⁹⁹ Kalbant apie ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokurorų, teisėjų ir kitų valstybės institucijų bei pareigūnų kaltę, reiktų

⁹⁸ RIMŠELIS, Ernestas. *Baudžiamojo proceso teisės pažeidimas: samprata ir sudėtis*. Jurisprudencija: mokslo darbai, Nr. 6 (84), 2006. – P. 81.

⁹⁹ *Ibidem*, – P. 81- 82.

atkreipti dėmesį, kad šiems asmenims yra keliami griežti kvalifikacijos, išsilavinimo, atidumo reikalavimai, todėl jų kaltę konstatuoti užtenka neapdairumo, aplaidumo, nerūpestingumo, net klaidos. Motyvai ir tikslai yra svarbūs, kai sprendžiamas drausminės ar baudžiamosios atsakomybės klausimas, bei kai skiriamos baudžiamojo pobūdžio procesinės sankcijos.

Aptarus visus baudžiamojo proceso teisės pažeidimo požymius reiktų pastebėti, jog tiek rusų teisės mokslininkų, tiek E. Rimšelio baudžiamojo proceso teisės pažeidimo apibrėžimai yra tinkami. E. Rimšelio apibrėžimas formuluojamas atsižvelgus į A. Vaišvilos iškeltą asmens ir jo subjektinių teisių svarbą, teisės kaip subjektinių teisių ir pareigų vienovės sampratą, tiksliau atspindi pažeidimo mechanizmą ir jo santykį su paties individo teisių įgyvendinimu. O rusų teisės mokslininkų apibrėžimas labiau atitinka pozityvistinės teisės sampratą.¹⁰⁰ Kalbant apie esminį baudžiamojo proceso teisės pažeidimą kaip apie kasacijos pagrindą reikia pabrėžti šio pažeidimo priešingumą teisei, žalą, kuri atsiranda jį padarius, bei subjekto kaltę, o subjekto santykis su pažeidimu ir mechanizmas yra mažiau svarbūs.

3.2. Esminių Baudžiamojo proceso kodekso pažeidimų požymiai ir samprata

Esminių Baudžiamojo proceso kodekso pažeidimų sąvoką nustatė įstatymų leidėjas. BPK 369 straipsnio 3 dalyje pateikiamas toks esminių Baudžiamojo proceso kodekso pažeidimų apibrėžimas: „*Esminiais šio Kodekso pažeidimais laikomi tokie šio Kodekso reikalavimų pažeidimai, dėl kurių buvo suvaržytos įstatymų garantuotos kaltinamojo teisės ar kurie sukliudė teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nuosprendį ar nutartį*“.

Esminių baudžiamojo proceso teisės pažeidimų priešingumą teisei apibrėžia žodžiai „*šio Kodekso reikalavimų pažeidimai*“. Ar pagrįstas įstatymų leidėjo pasirinktas šio kasacijos pagrindo reglamentavimas, apsiribojantis tik BPK pažeidimais?

Tiriant ir nagrinėjant baudžiamąsias bylas turi būti vadovujamasi taisyklėmis įtvirtintomis ne tik BPK, bet ir kituose baudžiamojo proceso šaltiniuose:

- 1) Lietuvos Respublikos Konstitucijoje;
- 2) tarptautinėse sutartyse (1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje, 1966 m. Tarptautiniame politinių ir pilietinių teisių pakte, Europos Sąjungos valstybių susitarimuose ir kitose);

¹⁰⁰ VAIŠVILA, Alfonsas. *Teisės teorija: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2000. – P. 343-348.

- 3) įstatymuose (BK, CK, CPK, Teismų įstatyme ir kituose);
- 4) poįstatyminiuose norminiuose teisės aktuose (Vyriausybės nutarimuose, Teisingumo ministro, Generalinio prokuroro įsakymuose ir kituose).¹⁰¹

Akivaizdu, kad galimų esminių baudžiamojo proceso teisės pažeidimų sąrašas neapsiriboja vien BPK reikalavimų pažeidimu, o apima ir kituose baudžiamąjį procesą reglamentuojančiuose teisės šaltiniuose įtvirtintų teisės normų pažeidimus. Ar įstatymų leidėjas sąmoningai norėjo susiaurinti galimų baudžiamojo proceso teisės pažeidimų sąrašą? Analizuojant, BPK 4 straipsnio 3 dalies nuostatą – „*jeigu Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis nustato kitokias taisykles negu šis Kodeksas, taikomos tarptautinės sutarties taisyklės*“¹⁰² – pastebime, kad tokiu atveju, kai susiduriama su BPK ir tarptautinių sutarčių prieštaravimais yra taikoma tarptautinės sutarties nuostata, o tai kartu reiškia, kad netaikoma BPK nuostata. Pasitaiko atvejų, kai tam tikri BPK ir tarptautinių sutarčių prieštaravimai nėra akivaizdūs ir konstatuojami sprendžiant bylas Europos Žmogaus Teisių Tisme (toliau EŽTT). Taigi turime situaciją, kai net ir vadovaujantis galiojančiomis BPK nuostatomis yra pažeidžiamos žmogaus teisės ir teisėti interesai įtvirtinti Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (toliau Konvencija)¹⁰³. Pavyzdžiui, byloje J. Jėčius prieš Lietuvos Respubliką EŽTT konstatavo, kad tuo metu galiojusiame BPK 50¹ straipsnyje numatytas prevencinis sulaikymas prieštarauja Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies c punktui ir pažeidžia asmens teisę į laisvę.¹⁰⁴ Vadinas, nesuteikiant teisės skūstis nurodant tarptautinių teisės aktų pažeidimus, ne tik nepašalinamas baudžiamojo proceso neteisingumas, bet ir nukentėjusio asmens skundai pasiekus EŽTT Lietuva sulaukia piniginių sankcijų ir vis tiek yra priversta, garantuojant asmens teises, atnaujinti procesą ir išnagrinėti bylą tinkamai. Panaši situacija ir dėl Konstitucijoje numatytų teisės normų, kadangi Konstitucija yra vientisas ir tiesiogiai taikomas teisės aktas.¹⁰⁵ Teismas, vykdydamas teisingumą, turi vadovautis tik Konstitucijai neprieštaraujančiais įstatymais ir kitais teisės aktais, negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja Konstitucijai. Minėta Konstitucijos nuostata atspindi konstitucinį principą, – vieną iš esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės

¹⁰¹ GODA, Gintaras; KAZLAUSKAS, Marcelis; KUCONIS, Pranas. *Baudžiamojo proceso teisė: vadovėlis*. Vilnius, 2005. – P. 26-34.

¹⁰² Analogiška taisyklė numatyta ir Tarptautinių sutarčių įstatymo (su pakeitimais ir papildymais), *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 60-1948, 11 straipsnio 2 dalyje.

¹⁰³ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987.

¹⁰⁴ The European Court of Human Rights (Third Section), Case of *Jėčius v. Lietuvos Respublika*, Appl. No. 34578/97, judgement of 31 July 2000.

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija, *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014. 6 straipsnis.

principo elementų, – kad neturi būti taikomas teisės aktas, prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktui.¹⁰⁶

BPK 113 straipsnio 2 dalis numato, jog nagrinėjant civilinį ieškinį BPK nereglamentuojamus klausimus, teismas turi spręsti remiantis civilinio proceso normomis, jei jos neprieštaruja baudžiamojo proceso teisės normoms. Netinkamai taikant civilinį procesą reglamentuojančias normas arba jų apskritai netaikant, kai tai būtina, pažeidžiamas tiek šis BPK straipsnis, tiek atitinkamos civilinio proceso normos. BK taip pat rasime baudžiamąjį procesą reglamentuojančių teisės normų. Pažeidus BK, bei CPK teisės normas galima kalbėti ne apie BPK, o apie baudžiamojo proceso pažeidimus.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėdamas bylą 2K-P-429/2007 nustatė teisės spragą, kadangi BPK nenustatyta bylų sujungimo ir sujungtų bylų nagrinėjimo tvarka, kai nuosprendžiu nuo baudžiamosios atsakomybės atleistas asmuo per vienerius metus padaro naują tyčinį nusikaltimą. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo priimtose kasacinėse nutartyse Nr. 2K-357/2005, 2K-586/2005, 2K-125/2006 jau buvo pateikti išaiškinimai, kaip turi vykti baudžiamasis procesas, kai paaiškėja, jog asmuo, nuosprendžiu atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal BK 38 straipsnį, per vienerius metus padaro naują tyčinį nusikaltimą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimu pabrėžė, kad šiose nutartyse išdėstytomis nuostatomis turi būti remiamasi kaip teisės šaltiniais, kol įstatymų leidėjas nepašalins teisinio reguliavimo spragos ir konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje apylinkės teismas, neteisingai aiškindamas teritorinio teisingumo klausimus reglamentuojančias teisės normas bei nesilaikydamas teismų praktikoje įtvirtintų nuostatų dėl bylų nagrinėjimo tvarkos, paaiškėjus, jog asmuo, nuosprendžiu atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal BK 38 straipsnį, per vienerius metus padarė naują tyčinį nusikaltimą, padarė esminį BPK pažeidimą, sukliudžiusį teismui išsamiai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nuosprendį.¹⁰⁷ Vadinas, net ir BPK neįtvirtintų normų nesilaikymas, jeigu jas numato BPK spragas užpildantys ir precedentinę reikšmę turintys Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimai, kurie yra ne mažiau svarbūs baudžiamojo proceso teisės šaltiniai, lemia neteisingo nuosprendžio priėmimą ir leidžia konstatuoti esminį BPK pažeidimą.

Geras pavyzdys, iliustruojantis, jog klaidinga esminiais baudžiamojo proceso teisės pažeidimais laikyti tik BPK normų pažeidimus, yra Lietuvos Aukščiausiojo Teismo byla, kurioje konstatuodamas esminį baudžiamojo proceso teisės pažeidimą Teismas rėmėsi ne konkrečios BPK normos pažeidimu, priešingai, teisėjų paskyrimas nagrinėti

¹⁰⁶ Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas, *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 7-254.

¹⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-429/2007, kat. 1.1.6.3.

bylą atitiko BPK 231 straipsnyje numatyta procedūra, tačiau teismas pabrėžė, jog paskiriant teisėjus, nagrinėsančius bylą, būtina vadovautis ne tik BPK nuostatomis, bet ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos bei Teismų įstatymo normomis, nustatančiomis teisėjų įgaliojimų laiką. O išanalizavęs situaciją nustatė, jog buvo pažeisti Teismų įstatymo 57 straipsnio 5 dalyje numatyti reikalavimai, kurie reiškia ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje numatytų reikalavimų pažeidimą.¹⁰⁸

Dėl to galime daryti išvadą, jog esminis Baudžiamojo proceso kodekso pažeidimas – tai ne tik tiesiogiai BPK, bet ir kitų baudžiamojo proceso teisės šaltinių nuostatų pažeidimas.

Kitų šalių įstatymuose, pavyzdžiui, Lenkijos BPK 338 straipsnio 2 punkte¹⁰⁹, Vokietijos BPK 337 paragrafo 1 dalyje¹¹⁰, Prancūzijos BPK 591 straipsnyje¹¹¹ rasime „įstatymo pažeidimo“ sąvoką, kuri yra platesnė ir apima ne tik konkretaus įstatymo – BPK, bet ir kitų baudžiamąjį procesą reglamentuojančių įstatymų ir norminių teisės aktų pažeidimus.

Remiantis išdėstytais argumentais, būtų tiksliau kasacijos pagrindu laikyti ne esminį BPK pažeidimą, o esminį baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimą.¹¹²

Tam tikras pažeidimas yra laikomas baudžiamojo proceso teisės pažeidimu tuomet, kai yra nustatomi darbe jau aptarti baudžiamojo proceso teisės pažeidimo požymiai. O norint konstatuoti, jog tas baudžiamojo proceso teisės pažeidimas yra esminis, reikia nustatyti tam tikrus papildomus požymius. Kriterijus, kurie esminius BPK pažeidimus išskiria iš kitų įstatymų, leidėjas apibrėžė šiais žodžiais: „*dėl kurių buvo suvaržytos įstatymų garantuotos kaltinamojo teisės ar kurie sukliudė teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nuosprendį ar nutartį*“.

Aiškinant minėtą nuostatą lingvistiniu metodu galime išskirti du esminio BPK pažeidimo požymius: 1) įstatymų garantuotų kaltinamojo teisių suvaržymas; 2) sukliudymas teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nuosprendį

¹⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr.2K-832/2006, kat. 2.3.1 (S).

¹⁰⁹ Lenkijos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Kodeks Postepowania karnego. Wydanie II z aneksem. Krakow, 1997, 338 straipsnio 2 punktas.

¹¹⁰ Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Strafprozeßordnung. [žiūrėta kovo 14 d.]. Prieiga per internetą <<http://dejure.org/gesetze/StPO/337.html>>, 337 paragrafo 1 dalis.

¹¹¹ Prancūzijos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Code Of Criminal Procedure. [žiūrėta 2008 kovo 14 d.]. Prieiga per internetą <<http://195.83.177.9/code/liste.phtml?lang=uk&c=34&r=4018>>, 591 straipsnis.

¹¹² Plačiau žr. RIMŠELIS, Ernestas. *Esminiai baudžiamojo proceso teisės pažeidimai: samprata, vertinimas ir procesiniai padariniai*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01S)/MRU. Vilnius, 2006.

Toliau darbe vartosime tiek *esminio baudžiamojo proceso teisės pažeidimo* (kadangi šios sąvokos turinys yra plačiausias), tiek įstatyme įtvirtinto *esminio BPK pažeidimo* sąvokas.

ar nutartį. Jungtukas „ar“ sufleruoja, jog šie du požymiai yra alternatyvūs. Kai baudžiamojo proceso teisės pažeidimu yra suvaržomos kaltinamojo teisės, nereikalaujama, kad būtų įrodytas kitas požymis, jog pažeidimas sukliudė teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nuosprendį ar nutartį.

BPK komentare rasime kitokį šios normos aiškinimą: teigiama, jog baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimai apskundimo ir bylos nagrinėjimo kasacine tvarka pagrindu yra tik tuomet, kai tokie pažeidimai sukliudė teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nuosprendį ar nutartį. Teigiama, jog kasaciniame skunde būtina ne tik nurodyti konkretų BPK reikalavimo pažeidimą, bet ir argumentus, kurie rodytų, jog BPK pažeidimai sukliudė teismui priimti teisingą nuosprendį ar nutartį.¹¹³

Senajame BPK buvo numatytas didesnis baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimų sąrašas – esminiu pažeidimu buvo pripažįstami bet kokių proceso dalyvių teisių suvaržymai.¹¹⁴ Naujajame BPK, pasak BPK komentaro autorių, kitų proceso dalyvių teisių pažeidimas bus laikomas esminiu tik, kai tai sukliudė teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nuosprendį ar nutartį.¹¹⁵

Tokie BPK komentare išdėstyti argumentai prieštarauja viens kitam, kadangi, jeigu jau laikome, kad pagal naujojo BPK nuostatas bet koku atveju turi būti ir antrasis požymis, tai analogiškai senajame BPK taip pat turėjo būti šis antrasis požymis privalomas visais atvejais. O įstatymų leidėjo siekis naujajame BPK išskirti kaltinamąjį, o ne bendrai – proceso dalyvius, yra pagrįstas, kadangi būtent kaltinamojo teisės yra labiausiai ribojamos baudžiamajame procese ir didžiausia tikimybė, kad pažeidimai bus susiję su kaltinamojo teisėmis.¹¹⁶ Kita vertus, galime pritarti komentare išdėstytai nuomonei, kad esminis – tik tada, kai nustatomas ryšys tarp padaryto baudžiamojo proceso teisės pažeidimo ir neteisingo teismo nuosprendžio ar nutarties priėmimo (neteisingo bylos išnagrinėjimo). Jeigu remtumėmės lingvistiniu įstatymo aiškinimu, tektų pripažinti, jog bet koks, net menkiausias kaltinamojo teisių suvaržymas, lemia

¹¹³ GODA, Gintaras, et al. *Baudžiamojo proceso kodekso komentaras*. II. Vilnius, 2003. – P. 379.

¹¹⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais), *Vastybės žinios*, 1961, Nr.18-148. 382 straipsnio 1 dalis: „*Esmeniais baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimais pripažįstami tokie šio kodekso reikalavimų pažeidimai, kurie atėmė ar suvaržė proceso dalyvių teises arba kitokiu būdu sukliudė teismui visapusiškai išnagrinėti bylą ir paveikė teisėto bei pagrįsto nuosprendžio priėmimą.*“

¹¹⁵ Cit. op. 113.

¹¹⁶ E. Rimšelis kritikuoja šią įstatymo nuostatą ir teigia, kad kaltinamojo ir kitų proceso dalyvių teisinė padėtis yra visiškai lygi ir visų jų teisių suvaržymai vienodai gali būti pripažinti esminiais baudžiamojo proceso pažeidimais, kai šie sukliudo teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą sprendimą. Todėl siūlo neišskirti kaltinamojo teisės pažeidimų formuojant esminių baudžiamojo proceso teisės pažeidimų apibrėžimą. (RIMŠELIS, Ernestas. *Esminiai baudžiamojo proceso teisės pažeidimai: naujieji sampratos aspektai*. Jurisprudencija, 2005, Nr. 67 (59). – P.71-72).

esminio BPK pažeidimo egzistavimą ir kartu sukelia tam tikras teises pasekmes – teismo nuosprendžio ar nutarties pakeitimą ar panaikinimą.

Analizuojant kitų šalių įstatymus, matyti, kad esminio baudžiamojo proceso teisės pažeidimo sąvoka ten siejama su proceso dalyvių teisių suvaržymais ir tokie suvaržymai pateikiami kaip veiksnys, kuris sutrukdė ar galėjo sutrukdyti teismui visapusiškai, išsamiai ir objektyviai išnagrinėti baudžiamąją bylą ir paveikti teisingo sprendimo priėmimą (Rusijos BPK 381 straipsnio 1 dalis¹¹⁷, Latvijos BPK 451 straipsnio 1 dalis¹¹⁸).

Esminiai baudžiamojo proceso teisės pažeidimai nuo procesinių klaidų ar dažno nukrypimo nuo procedūrinių reikalavimų skiriasi tuo, kad sukelia itin sunkias procesines pasekmes vertinant įrodymus, priimant teismo nuosprendį ir jį skundžiant bei nagrinėjant byla aukštesnės instancijos teisme, jiems esant pasidaro neįmanoma tinkamai realizuoti baudžiamojo proceso paskirties.¹¹⁹

Rusijos teisės moksle taip pat vyrauja nuomonė, kad ne bet koks baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimas reikalauja teismo sprendimo pakeitimo ar panaikinimo. Esminiai baudžiamojo proceso teisės pažeidimai – tokie pažeidimai, kurie apriboja ar panaikina baudžiamojo proceso subjektų teises garantijas, jų teises bei teisėtus interesus ar teisingumo garantijas. Dalis mokslininkų mano, jog pažeidimai padaryti ikiteisminio tyrimo metu, kurie sąlygoja įrodinėjimo proceso reikšmę ir rezultatus, tačiau nereikalauja teismo sprendimo pakeitimo dėl įrodymų nepakankamumo, nėra laikomi esminiais – tokia situacija galima, kai dėl padarytų procesinių pažeidimų dalis įrodymų pripažįstami netinkamais, tačiau kitų byloje esančių įrodymų pakanka asmens kaltei pagrįsti. Kiti teigia, jog tokie pažeidimai taip pat esminiai, tačiau jų sukeliama procesiniai padariniai apsiriboja įrodymų pripažinimu neleistiniais.¹²⁰

Žodis „esminis“ reiškia pagrindinį, svarbiausią ir yra nukreiptas į tam tikro dalyko turinio apibūdinimą. Esminis pažeidimas – svarbus savo esme, sukeliama žala. Geriausiai baudžiamojo proceso teisės pažeidimą apibūdina padaryto pažeidimo sukelta žala. Pagal žalos žmonių teisėms mastą ir pobūdį, taip pat pagal tai, į kokias vertybes buvo kėsinama, galime nustatyti, ar tas pažeidimas gali būti pripažįstamas esminiu.

¹¹⁷ Rusijos Federacijos baudžiamojo proceso kodeksas. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации. [Žiūrėta 2008 kovo 14 d.]. Prieiga per internetą <<http://zakon.kuban.ru/upk2001/st/381.shtml>>.

¹¹⁸ Latvijos Republikos baudžiamojo proceso kodeksas. Latvijas Kriminālprocesa kodekss. Tiesu namu aģentūra: Rīga, 1998. – P. 210.

¹¹⁹ RIMŠELIS, Ernestas. *Esminiai baudžiamojo proceso teisės pažeidimai: naujieji sampratos aspektai*. Jurisprudencija, 2005, Nr. 67 (59). – P.71.

¹²⁰ ГРИГОРЬЕВ, В. Н.; ПОБЕДКИН, А. В.; ЯШИН, В. Н. *Уголовный процесс: Учебник*. Эксмо Education: Москва, 2005. – P. 651.

Kokios baudžiamąjį procesą reglamentuojančios normos turi būti pažeistos, kad atsirastų minėta žala, išvardinti yra neįmanoma, kadangi reikia vertinti padarytą pažeidimą apibūdinančių požymių visumą.

Žala turi būti padaroma ne vien kaltinamojo ar kitų proceso dalyvių teisėms ir ne bet kokioms procesinėms garantijoms, o teisei į *išsamų ir nešališką bylos išnagrinėjimą ir teisingą teismo sprendimą*. Kad pažeidimas būtų pripažintas esminiu reikia bent vienos iš šių sąlygų. Pasitaiko atvejų, kaip pripažinus procesą šališku ir išnagrinėjus bylą iš naujo priimamas sprendimas nesiskiria nuo pirmojo, kuris buvo priimtas padarius pažeidimus. Tačiau šališko teismo priimtą sprendimą negalime vadinti teisėtu, nepaisant to, kad jis buvo pagrįstas. Teisingo teismo sprendimo priėmimą lemia tiek jo pagrįstumo, tiek teisėtumo buvimas. Taigi jeigu sprendimas priimtas neteisėtai – pažeidžiant baudžiamąjį ar baudžiamojo proceso įstatymus ar kitas teisės normas, arba nepagrįstai, užtenka bent vieno iš šių požymių, kad sprendimą galima būtų laikyti neteisingu.

Žala teisingam teismo nuosprendžiui ar nutarčiai ir tarp teisės pažeidimo ir neteisingo teismo sprendimo priėmimo egzistuojantis priežastinis ryšys yra pagrindiniai požymiai skirantys esminį baudžiamojo proceso teisės pažeidimą nuo kitų baudžiamojo proceso teisės pažeidimų. Kiti baudžiamojo proceso pažeidimai – tokie pažeidimai, kurie neturi jokios įtakos bylos išnagrinėjimui arba turi įtaka, tačiau tik tokiems baudžiamojo proceso subjektų sprendimams, kuriais baudžiamoji byla nėra išsprendžiama iš esmės. E. Rimšelis siūlo tokius baudžiamojo proceso pažeidimus apibrėžti kaip „*baudžiamojo proceso teisės pažeidimus, kurie neturi įtakos priimamam teismo nuosprendžiui ar baudžiamosios bylos išnagrinėjimui iš esmės*“.¹²¹

Tiek paprasti, tiek esminiai baudžiamojo proceso teisės pažeidimai negali būti padaromi be kaltės, todėl nesant kaltės tai gali būti tik objektyviai priešingos teisei veikos arba procesinės klaidos.

Esminius baudžiamojo proceso teisės pažeidimus galime konstatuoti tada, kai nustatomas priežastinis ryšys tarp pažeidimo ir neteisingo teismo sprendimo priėmimo ar neteisingo bylos išnagrinėjimo. Neteisingas teismo sprendimas – nuosprendis ar nutartis – tai tokie teismo priimti teisės aktai, kuriuos galima skųsti kasaciniam teismui ir kuriais iš esmės yra išnagrinėjama baudžiamoji byla. Įrodyti sąsają tarp baudžiamojo proceso teisės pažeidimo ir teismo sprendimo ganėtinai sunku, todėl daugelio valstybių baudžiamojo proceso įstatymuose yra nustatomos įstatyminės prezumpcijos – absoliutūs teismo sprendimo negaliojimo pagrindai. Lietuvos BPK įtvirtindamas esminių BPK pažeidimų

¹²¹ RIMŠELIS, Ernestas. *Esminiai baudžiamojo proceso teisės pažeidimai: samprata, vertinimas ir procesiniai padariniai*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01S)/MRU. Vilnius, 2006. – P. 82.

institutą *kasaciniame procese* tokių prezumpcijų nenumato, todėl priešastinio ryšio nustatymas priklauso nuo teismo vertinimo. Kelios išimtys, kai nereikia nustatinėti priešastinio ryšio, yra įtvirtintos BPK straipsniuose reglamentuojančiuose *apeliacinį procesą*, kuriose taip pat yra minimi esminiai BPK pažeidimai ir išskiriami keli atvejai, kai esant tam tikriems pažeidimams teismas automatiškai konstatuoja esant esminį BPK pažeidimą – tokius atvejus numato BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 ir 5 punktai: „4)(...) *bylą išnagrinėjo šališkas pirmosios instancijos teismas arba byla išnagrinėta pažeidžiant šio Kodekso 224 ir 225 straipsniuose nustatytas teismingumo taisykles, arba kai apeliacinės instancijos teisme paaiškėja, kad nuteistasis veikos padarymo metu sirgo ar iki nuosprendžio priėmimo pirmosios instancijos teisme susirgo psichikos liga ir jam turėjo būti taikomos priverčiamosios medicinos priemonės; 5)(...) ikiteisminio tyrimo metu buvo surašytas iš esmės šio Kodekso 219 straipsnio reikalavimų neatitinkantis kaltinamasis aktas ir tai trukdo nagrinėti bylą“.*

Esminiais šiuos pažeidimus galime laikyti dėl BPK 329 straipsnyje įtvirtintos nuostatos: „*pirmosios instancijos teismas padarė šio Kodekso 369 straipsnio 3 dalyje numatytą esminį šio Kodekso pažeidimą, išskyrus pažeidimus, numatytus šio Kodekso 326 straipsnio 1 dalies 4 ir 5 punktuose*“.

Šie esminiai pažeidimai iš kitų esminių BPK pažeidimų išskirti todėl, kad jiems esant byla perduodama iš naujo nagrinėti teisme (326 straipsnio 1 dalies 4 punktas) arba perduodama prokurorui (326 straipsnio 1 dalies 5 punktas).

Nustatyti priešastinį ryšį teismui trukdo daug subjektyvių aplinkybių, kadangi pats teismo nuosprendis ar nutartis yra priimami įvertinus įrodymus, remiantis vidiniu teisėjo įsitikinimu, pagrįstu išsamiau ir nešališku bylos aplinkybių išnagrinėjimu, vadovaujantis įstatymu¹²², tačiau kartu tai yra mąstymo procesas sąlygotas ir subjektyvių veiksnių – teisėjo teisinės sąmonės, patirties ir panašiai. Todėl teismui nuspręsti, kad tam tikras pažeidimas be abejonės lemia neteisingo teismo sprendimo priėmimą ir parodo, kad byla buvo išnagrinėta neteisingai, yra praktiškai neįmanoma. Realiai yra įmanoma konstatuoti tik aptariamo priešastinio ryšio galimybę, bet ne faktinį buvimą. Išimtis galėtų būti tokie atvejai, kai yra neatsižvelgiama į BPK 3 straipsnyje numatytas aplinkybes, kai baudžiamasis procesas apskritai yra negalimas.

Esant konkrečios BPK nuostatos pažeidimui teismui yra lengviau pasisakyti ir įvertinti jo galimą įtaką teismo sprendimo priėmimui, pavyzdžiui, situacija, kai nagrinėjant bylą nebuvo ištirti tam tikri įrodymai, yra analizuojama teismo, atkreipiant dėmesį į tai, ar tie įrodymai būtų pakeitę teismo sprendimą ir ar jie konkrečiu atveju

¹²² Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais), *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341. 20 straipsnio 5 dalis.

nebūtų pertekliniai, ir padaroma išvada, kad „*tokios aplinkybės nėra esminės ir neturėjo jokios bent kiek svarbesnės įtakos teisingo nuosprendžio priėmimui*“¹²³. Tais atvejais, kai kasaciniame skunde nurodomi tik baudžiamojo proceso teisės principų pažeidimai, teismui dažnai trūksta konkretumo. Pavyzdžiui, vienas iš kasacinio skundo argumentų buvo BPK 44 straipsnio 5 dalyje įtvirtinto teismo nešališkumo principo pažeidimas, tačiau nebuvo nurodyta, kokiais konkrečiais veiksmais tas principas buvo pažeistas ir kaip tai įtakojo priimtą teismo sprendimą, todėl kasacinis teismas pažymėjęs, kad tai tik abstraktus teiginys, kurio nėra galimybės patikrinti, pripažino, jog esminio BPK pažeidimo nėra.¹²⁴

Taigi priežastinis ryšys bus tuomet, kai negalima atmesti galimybės, jog nepadarius baudžiamojo proceso teisės pažeidimo byla būtų išnagrinėta kitaip. Nėra priežastinio ryšio, kai yra visiskai akivaizdu, jog baudžiamojo proceso teisės pažeidimas neturėjo jokios įtakos teismo sprendimo priėmimui arba ta įtaka teorinė, o ne reali.¹²⁵

Teismas nagrinėdamas bylą, kiekvienu atveju turi nustatyti priežastinį ryšį tarp proceso teisės pažeidimo ir teismo priimto sprendimo, išskyrus atvejus, kai yra nustatomi BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 ir 5 punkte numatyti esminiai BPK pažeidimai. Nustatęs, kad nagrinėjamas baudžiamojo proceso teisės pažeidimas turėjo įtakos ar realiai galėjo turėti įtakos teismo sprendimui, teismas pripažįsta pažeidimą esminiu.

Galiojančio BPK reglamentavimo būdas, kai priešingumą teisei apibrėžia žodžiai „*šio Kodekso pažeidimai*“, o normos lingvistinis aiškinimas prieštarauja jos turiniui, yra netikslus, todėl siūlytume pakeisti BPK 369 straipsnio 1 dalies 2 punktą vietoje žodžių „*šio Kodekso pažeidimai*“ įrašant „*baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimai*“, atitinkamai pakeisti kitus BPK straipsnius, kuriuose vartojama ši sąvoka: BPK 320 straipsnio 3 dalyje, 329 straipsnio 4 punkte, 334 straipsnyje, 376 straipsnio 2 dalyje, 384 straipsnio 7 dalyje. BPK 369 straipsnio 3 dalį taip pat būtina suformuluoti kuo tiksliau, kad straipsnio tekstas atspindėtų normos turinį ir tikruosius tikslus, pavyzdžiui, „*Esminiais baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimais laikomi tokie baudžiamojo įstatymo pažeidimai, kurie suvaržydami įstatymu garantuotas kaltinamojo teises ar kitokiu būdu, sukliudė ar galėjo sukliudyti teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nuosprendį ar nutartį*“.

¹²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-541/2007, kat. 2.1.2.12.(S).

¹²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-592/2007, kat. 1.2.4.8, 2.1.22.

¹²⁵ Tokios nuomonės laikosi ir E. Rimšelis, žr. plačiau RIMŠELIS, Ernestas. *Esminiai baudžiamojo proceso teisės pažeidimai: samprata, vertinimas ir procesiniai padariniai*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01S)/MRU. Vilnius, 2006. – P. 74-81.

3.3. Dažniausiai nustatomų esminių baudžiamojo proceso teisės pažeidimų vertinimo problemos

Išanalizavus nuo 2007 m. spalio 1 d. iki 2008 m. kovo 31 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo priimtas nutartis, nustatyta, jog iš 346 priimtų nutarčių net 249 bylose kasaciniai skundai buvo atmesti, 8 bylose – kasaciniai skundai palikti nenagrinėti ir kasacinis procesas nutrauktas, 48 bylose – teismų nuosprendžiai ar nutartys panaikinti, 41 byloje – teismų nuosprendžiai ar nutartys pakeisti. Esminiai BPK pažeidimai nustatyti 47 bylose.

Esminiai BPK pažeidimai buvo susiję su šiais klausimais:

- pažeista BPK 20 straipsnio 5 dalies nuostata – įrodymus įvertinti tik išsamiai, nešališkai, ištyrus visas bylos aplinkybes – vienas iš dažniausiai konstatuojamų BPK pažeidimų (18 bylų);
- neišsamiai išnagrinėti apeliacinio skundo argumentai – BPK 320 straipsnio 3 dalis (13 bylų);
- nenurodyti motyvai, kuriais vadovaudamasis teismas atmeta arba kitaip įvertina apskųsto nuosprendžio įrodymus, pažeidžiant BPK 331 straipsnio reikalavimus (11 bylų);
- pažeisti apeliacinės instancijos teismo nuosprendžiui keliami reikalavimai: BPK 301 straipsnio 1 dalis (nuosprendį pagrįsti tik tais įrodymais, kurie buvo išnagrinėti teisiama jame posėdyje), 305 straipsnio 1 ir 3 dalis (netinkamai surašyta išteisinamojo ar apkaltinamojo nuosprendžio aprašomoji dalis) (5 bylose), 307 straipsnio 1 dalis (nenurodyta bausmė, bei kiti trūkumai);
- iš esmės pažeistos BPK nuostatos, susijusios su civilio ieškinio išsprendimu (3 bylose);
- pažeisti BPK 324 straipsnio 6 dalies reikalavimai – neatliktas įrodymų tyrimas, tam, kad būtų pašalinti įrodymų prieštaravimai (3 bylose);
- pažeista BPK 255 straipsnio 1 dalies nuostata, kad byla teisme nagrinėjama tik dėl tų kaltinamųjų ir dėl tų nusikalstamų veikų, dėl kurių ji perduota nagrinėti teisiama jame posėdyje (2 bylose);
- BPK 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto pažeidimas – nutrauktas procesas remiantis vien formaliu pagrindu, netinkamai pritaikius senatį reglamentuojančias BK normas (2 bylose);
- teisės į gynybą pažeidimai (BPK 48 straipsnio 1 dalies 6 punkto ir BPK 10 straipsnio; BPK 48 straipsnio 1 dalies 4 punkto ir BPK 45 straipsnio) (2 bylose);

- nutartyje nenurodyti motyvai, paaiškinantys, kodėl atmetami kai kurie esminiai apeliacinio skundo argumentai, o pirmosios instancijos teismo nuosprendis pripažįstamas teisingu – BPK 332 straipsnio 3 ir 5 dalių pažeidimai (2 bylose);
- netinkamai įvykdyti BPK 324 straipsnio 1 dalies reikalavimai – nepatikrinta, ar tinkamai pranešta dalyviams apie reikalavimą atvykti į teismą (pranešta tinkamai nebuvo);
- pažeisti BPK 324 straipsnio 2 dalies reikalavimai – apeliacinis teismas nepagrįstai atmetė prokurorės prašymą apklausti papildomai tam tikrus asmenis;
- BPK 96 straipsnio 1 dalies 2 punkto pažeidimas – tam tikras dokumentas nepagrįstai pripažintas oficialiu;
- padarytas BPK 111 straipsnio 1 dalies nuostatų, reglamentuojančių, kas gali būti civiliniais atsakovais byloje, pažeidimas.
- Pažeistas *Non reformatio in peius* principas įtvirtintas BPK 320 straipsnio 4 dalyje bei 386 straipsnio 3 dalyje.

Iš kasacinio teismo nustatytų pažeidimų matome, kad itin daug pažeidimų yra susiję su visų bylos aplinkybių nešališku ir išsamiu ištyrimu, įrodymų vertinimu, teismo nuosprendžio tinkamu surašymu. Išanalizavus naujausiose Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyse konstatuojamus esminius BPK pažeidimus ir palyginus juos su ankstesnių metų (2002 m., 2004 m. ir 2005 m.) nutarčių analize¹²⁶, galime daryti išvadą, kad dažniausiai konstatuojamų esminių BPK pažeidimų turinys nekito.

Remiantis BPK 376 straipsnio 2 dalimi kasacinis teismas savo iniciatyva gali ir netgi privalo patikrinti, ar byloje nėra padaryta esminių baudžiamojo proceso teisės pažeidimų. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausias Teismas savo iniciatyva pasisakė dėl BPK 224 ir 225 straipsniuose nustatytų teisingumo taisyklių pažeidimo.¹²⁷ Nagrinėdamas kitą bylą, nepaisant to, kad apie tokį pažeidimą nebuvo užsiminta kasaciniame skunde, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, jog pažeista Teismų įstatymo 57 straipsnio 5 dalies taisyklė – bylą išnagrinėjo neteisėtai sudėties teismas, ir grąžino bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teisme.¹²⁸

¹²⁶ RIMŠELIS, Ernestas. *Esminiai baudžiamojo proceso teisės pažeidimai: samprata, vertinimas ir procesiniai padariniai*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01S)/MRU. Vilnius, 2006. – P. 89-115.

¹²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-832/2006, kat. 2.3.1 (S).

¹²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-564/2007, kat. 2.3.1; analogiškas atvejis - Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 spalio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-600/2007, kat. 2.3.1. ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-485/2007, kat. 2.3.1.

Netinkamas įrodymų vertinimas, sąlygojantis neteisingo nuosprendžio ar nutarties priėmimą, yra laikomas esminiu BPK pažeidimu. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, jog nuosprendis naikintinas dėl esminių BPK pažeidimų, padarytų nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, kadangi pagal BPK 20 straipsnio 5 dalį teisėjai įrodymus įvertina pagal savo vidinį įsitikinimą, pagrįstą išsamiu ir nešališku visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu, vadovaudamiesi įstatymu, tačiau apeliacinės instancijos teismas neįvertino visų nustatytų faktinių aplinkybių visumos – kelyje susidariusią situaciją vertino dalimis, įvykį vertino ne nuo jo pradžios, vertino tik tai, kas įvyko vėliau, ir todėl nustatė tik artimiausią šio eismo įvykio priežastį, be to, vertindamas vienus įrodymus, neatsižvelgė į kitus įrodymus, turinčius reikšmę bylai teisingai išspręsti.¹²⁹

Teismo apkaltinamasis nuosprendis gali būti grindžiamas tik patikimais įrodymais, kurių pakanka neginčijamai išvadai apie asmens kaltumą. Kai byloje yra įrodymų prieštaravimų, teismas privalo imtis priemonių jiems pašalinti. Jeigu tokių prieštaravimų negalima pašalinti ir išlieka abejonės dėl įrodymų patikimumo ir pakankamumo, o kartu ir dėl kaltės įrodytumo, tai jos aiškinamos kaltinamojo naudai.

Galima ir priešinga situacija, kai teismas remiasi vien teisinančiais įrodymais ir nuosprendyje išteisinimo motyvus išdėsto prieštaringai ir vienpusiškai – tai taip pat laikoma esminiu baudžiamojo proceso normų pažeidimu.¹³⁰

Teismas turi įvertinti tiek kaltinančius, tiek teisinančius įrodymus ir nurodyti įrodymus, kuriais grindžiamos teismo išvados, ir motyvus, kuriais vadovaudamasis teismas atmetė kitus įrodymus (tai numato BPK 305 straipsnio 1 dalies 2 punktas).¹³¹ Svarbu ne tik tinkamai įvertinti įrodymus ir tiksliai nustatyti, kurie iš įrodymų yra tikrai reikšmingi nustatant nagrinėjamą nusikalstamą veiką ir asmens kaltę, bet ir tinkamai motyvuoti teismo išvadas. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad motyvuojant nuosprendį negalima naudoti formuluotės: „*Manytina, kad (...)*“, tokios formuluotės yra vienas iš nuosprendžio trūkumų, nes nuosprendžio surašymą reglamentuojančios normos nesuteikia teismui teisės baudžiamąjį įstatymą taikyti pagal savo nuomonę.¹³² Kitoje byloje buvo nustatyta, jog apygardos teismas, išteisindamas kaltinamąjį, nenurodė įtikinamų motyvų dėl pirmosios instancijos teismo nuosprendyje nurodytų įrodymų atmetimo (neišanalizavo nukentėjusiojo parodymų patikrinimo vietoje

¹²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-232/2006, kat. 1.2.25.1. (S).

¹³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-14/2008, kat. 1.2.18.6.; 2.4.7 (S).

¹³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-163/2008, kat. 1.1.8.13; 1.2.17.1; 2.1.6.1 (S).

¹³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-818/2007, kat. 1.2.23.3; 2.3.7.4; 2.4.7.

nurodytų aplinkybių, nenurodė motyvų, kodėl kritiškai įvertino šį įrodymą) ir tokiu būdu teismas pažeidė BPK 331 straipsnio reikalavimus.¹³³

Pagal BPK 320 straipsnio 3 dalį apeliacinės instancijos teismas privalo bylą patikrinti tiek, kiek to prašoma apeliaciniuose skunduose, ir priimtame sprendime nurodyti motyvus, paaiškinančius, kodėl skundas atmetamas. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nustatė, kad apeliacinės instancijos teismas bylos nepatikrino tiek, kiek to buvo prašoma, į dalį esminių argumentų atsakė remdamasis duomenimis, kurie nebuvo išnagrinėti teisiama jame posėdyje (BPK 301 straipsnio 1 dalis) ir kurių proceso šalims nebuvo sudaryta galimybė ginčyti.¹³⁴

Kartais kasaciniam teismui sprendžiant klausimą, ar žemesnės instancijos teismai tinkamai įvertino įrodymus, tenka nagrinėti ir vertinti ne tik nustatytas teisme faktines aplinkybes, bet ir pasisakyti dėl tam tikrų aplinkybių, kurių teismas nenagrinėjo ir nepasisakė. Pavyzdžiui, nors žemesnės instancijos teismai nevertino tam tikrų duomenų, kasacinės instancijos teismas pasisakė, kad esant kitiems objektyviems duomenims, dėl to paties fakto, yra atmetami kasaciniame skunde nurodyti ir teismų neįvertinti duomenys.¹³⁵

Ar tam tikras baudžiamojo proceso teisės pažeidimas gali būti pripažįstamas esminiu, nuspręsti galima tik išnagrinėjus visas baudžiamosios bylos aplinkybes. Tas pats baudžiamojo proceso teisės pažeidimas vienoje byloje gali turėti esminės įtakos tinkamam bylos nagrinėjimui ir teisingam teismo sprendimui priimti, o kitoje byloje – tokios įtakos neturi. Todėl itin svarbu nustatyti priežastinį ryšį tarp padaryto baudžiamojo proceso teisės pažeidimo ir teismo sprendimo priėmimo kiekvienu nagrinėjamu atveju.

Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėdamas BK 95 straipsnio taikymo tinkamumą ir kartu BPK 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymo pagrįstumą, konstatavo, kad BPK 3 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytas teisinis reguliavimas netrukdo teismui vykdyti teisingumo, šio įstatymo nuostatos negali būti aiškinamos kaip įpareigojančios teismą visais atvejais nutraukti procesą remiantis tik formaliu pagrindu, tai yra net ir tuo atveju, kai, pavyzdžiui, iš kaltinamajame akte aprašytų nusikalstamos

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-66/2008, kat. 1.2.32.(S).

¹³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr.2K-397/Nr.2007, kat. 2.1.2.3, 2.4.2.1.

¹³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-163/2008, kat. 1.1.8.13; 1.2.17.1; 2.1.6.1 (S). Ši praktika vertintina neigiamai, kadangi kasacinis teismas neturi įgaliojimų vertinti faktinių aplinkybių ir nagrinėja tik teisės klausimus.

veikos aplinkybių matyti, kad kaltinamojo veiksmai kvalifikuoti neteisingai ir tai turi reikšmę senaties instituto taikymui.¹³⁶

Šioje byloje buvo pripažinta, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai skaičiavo senaties terminus remdamasis BK 95 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatomis. Priimdamas sprendimą dėl proceso negalimumo vadovavosi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartimi, priimta kasacinėje byloje Nr. 2K–580/2004, kurioje pasakyta, kad BPK 3 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta aplinkybė daro procesą negalimą, todėl, šiai aplinkybei paaiškėjus nagrinėjimo teisme metu, byla, vadovaujantis BPK 254 straipsnio 4 dalimi, nutraukiama teismo nutartimi, tačiau neįsitikino, ar ši nutartis turi precedento galią jo nagrinėjamojoje byloje.

Dėl nevienodos baudžiamojo proceso teisės pažeidimų reikšmės esant skirtingom bylos nagrinėjimo aplinkybėm, teigiamai galime vertinti įstatymo leidėjo pasirinktą baudžiamojo proceso teisės pažeidimų reglamentavimą, nurodant bendrus esminių baudžiamojo proceso teisės pažeidimų požymius, kurie leidžia kasacinės instancijos teismui kiekvienu konkrečiu atveju nuspręsti, ar yra padarytas esminis BPK pažeidimas, ar ne.

Kita vertus, tam tikrais atvejais pažeidimai yra pripažįstami esminiais baudžiamojo proceso teisės pažeidimais nenustatinėjant priežastinio ryšio, nes jis yra akivaizdus. Pavyzdžiui, nenustačius nusikalstamos veikos aplinkybių neįmanoma teisingai jos kvalifikuoti, paskirti teisingos bausmės, taip pat ir nesant teismo sprendimo motyvų arba jiems esant prieštaringsiems neįmanoma įsitikinti teismo sprendimo teisėtumu ir pagrįstumu, todėl visais atvejais tokie pažeidimai yra laikomi esminiais.

Lietuvos TSR BPK buvo numatyta, kad kasacijos pagrindai yra: „parengtinio tyrimo ar teismo tardymo vienpusiškumas ar nepilnumas bei nuosprendyje išdėstytų teismo išvadų neatitikimas faktinių bylos aplinkybių“.¹³⁷ Rusijos BPK įtvirtintas kasacijos pagrindas yra nuosprendyje pateiktų teismo išvadų neatitikimas faktinėms bylos aplinkybėms.¹³⁸ Prancūzijos BPK numato, kad teismo nuosprendis ar nutartis gali būti naikinama, jeigu teismo sprendime nėra motyvų arba jeigu nurodyti motyvai yra nepakankami.¹³⁹

¹³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2008 m. sausio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-100/2008, kat. 1.1.12.1.

¹³⁷ Lietuvos TSR baudžiamojo proceso kodeksas. Lietuvos TSR teisingumo ministerija. Vilnius: Mintis, 1985.

¹³⁸ Rusijos Federacijos baudžiamojo proceso kodeksas. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации. [žiūrėta 2008 kovo 14 d.]. Prieiga per internetą <<http://zakon.kuban.ru/upk2001/upk2001-.shtml>>.

¹³⁹ Prancūzijos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Code Of Criminal Procedure. [žiūrėta 2008 kovo 14 d.]. Prieiga per internetą <<http://195.83.177.9/code/liste.phtml?lang=uk&c=34&r=4018>>.

Remiantis užsienio valstybių įstatyminiu reglamentavimu ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, galime teigti, kad neišsamus ir nepagrįstas įrodymų vertinimas bei motyvų teismo sprendime nenurodymas yra absoliutūs kasacinio skundo pagrindai, kuriems esant, teismui nereikia papildomai nustatinėti priežastinio ryšio tarp padaryto teisės pažeidimo ir neteisingo teismo sprendimo. Priešingu atveju kasaciniam teismui tektų pačiam vertinti įrodymus, nors tokios teisės kasacinis teismas neturi, kadangi kasacinės instancijos teismas patikrina skundžiamų teismų sprendimų teisėtumą tik teisės taikymo aspektu (BPK 376 straipsnio 1 dalis).

IŠVADOS

1. Kasacinis procesas – yra teismo sprendimų teisėtumo kontrolės forma. Nors skirtingose valstybėse taikomi įvairūs kasacijos ribojimai, o įvertinant kasacinio skundo tikslingumą kasaciniam teismui suteikiama tam tikra diskrecijos teisė, tačiau nuo pat šio instituto atsiradimo iki šių dienų išliko vienas svarbus bruožas – siekis užtikrinti vienodą visoje valstybėje teisės aiškinimą ir taikymą.

2. *Kasacijos pagrindai – tai teismo nuosprendžio ar nutarties neteisėtumą ir nepagrįstumą sąlygojantys materialinės ir procesinės teisės pažeidimai, atsiradę dėl netinkamo teisės aiškinimo arba taikymo baudžiamojo proceso metu, kurie įgalina baudžiamojo proceso subjektus apskusti teismo nuosprendį ar nutartį kasacine tvarka, apibrėžia kasacinės bylos nagrinėjimo ribas bei suteikia teisę kasacinės instancijos teismui panaikinti ar pakeisti nuosprendį ar nutartį.*

3. Sekant teigiamu Lietuvos civilinio proceso teisės ir kitų šalių baudžiamojo proceso teisės nuostatų pavyzdžiu, verta inicijuoti mokslinę diskusiją dėl vienodo teisės aiškinimo ir taikymo kaip kasacijos pagrindo Lietuvos baudžiamajame procese.

4. Siūlytume, įstatymų leidėjui papildyti BPK 369 straipsnį, numatant naują kasacijos pagrindą, kai yra nagrinėjami su civiliniu ieškiniu susiję klausimai: BPK 369 straipsnio 1 dalį papildyti 3 punktu „*netinkamai pritaikytos civilinės teisės normos*“ ir 4 dalimi : „*Netinkamai pritaikytos civilinės teisės normos yra tada, kai padaromas civilinės teisės normų pažeidimas, turintis esminės reikšmės vienodam teisės aiškinimui ir taikymui, jeigu šis pažeidimas galėjo turėti įtakos neteisėto nuosprendžio (nutarties) priėmimui, baudžiamojoje byloje nagrinėjant civilinį ieškinį*“.

5. Norint teisingai pritaikyti baudžiamąjį įstatymą būtina: teisingai nustatyti faktines aplinkybes, jas teisiškai įvertinti, išaiškinti kuri baudžiamojo įstatymo norma turi būti taikoma, ir ją teisingai išaiškinus pritaikyti. Norint tinkamai kvalifikuoti nusikalstamą veiką reikia pasitelkti nusikalstamos veikos sudėtį ir tinkamai nustatyti visus būtinus nusikalstamos veikos požymius, bei atriboti tą veiką nuo kitų nusikalstamų veikų.

6. Esminis baudžiamojo proceso teisės pažeidimas – tai ne tik tiesiogiai Baudžiamojo proceso kodekso, bet ir kitų baudžiamojo proceso teisės šaltinių nuostatų pažeidimas, todėl siūlytume pakeisti BPK 369 straipsnio 1 dalies 2 punktą vietoje žodžių „*šio Kodekso pažeidimai*“ įrašant „*baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimai*“, atitinkamai pakeisti kitus BPK straipsnius, kuriuose vartojama ši sąvoka: BPK 320 straipsnio 3 dalyje, 329 straipsnio 4 punkte, 334 straipsnyje, 376 straipsnio 2 dalyje, 384 straipsnio 7 dalyje.

7. Aiškinant esminių baudžiamojo proceso teisės pažeidimų sąvoką nereikia remtis lingvistiniu normos aiškinimu, priešingu atveju tektų esmiu pripažinti kiekvieną su kaltinamojo teisių pažeidimu susijusį baudžiamojo proceso teisės pažeidimą. Esminiu pažeidimu baudžiamojo proceso pažeidimą laikysime tada, kai bus nustatyta galima šio pažeidimo įtaka neteisingam bylos išnagrinėjimui ir teismo nuosprendžio ar nutarties priėmimui. Tuomet, kai toks priežastinis ryšys akivaizdus, esminius baudžiamojo proceso teisės pažeidimus galime laikyti absoliučiais kasacinio skundo pagrindais. Kad BPK 369 straipsnio tekstas atspindėtų normos turinį ir tikruosius tikslus, siūlome šio straipsnio 3 dalį išdėstyti taip: *„Esminiais baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimais laikomi tokie baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimai, kurie suvaržydami įstatymu garantuotas kaltinamojo teises ar kitokiu būdu, sukliudė ar galėjo sukliudyti teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nuosprendį ar nutartį“*.

SANTRAUKA

Kasacijos pagrindai

Magistro darbe „Kasacijos pagrindai“ atskleidžiama kasacijos pagrindų samprata; pateikiama detali kasacijos pagrindų analizė, remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse pateiktomis sąvokomis; šio instituto reglamentavimas Lietuvos teisės aktuose lyginamas su kitų valstybių baudžiamojo proceso įstatymais; siūloma teorinė kasacijos pagrindų sąvoka; apžvelgiama naujausių Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimų daroma įtaka; pateikiama ir vertinama aktuali Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika.

Darbas suskirstytas į tris pagrindines dalis: pirmojoje dalyje kalbama apie kasacijos pagrindų sampratą, antrojoje ir trečiojoje dalyje aptariami atskiri kasacijos pagrindai.

SUMMARY

Cassation grounds

Masters diploma work „Cassation grounds“ reveals conception of cassation grounds: on the ground of concepts listed in the Code of Criminal Procedure of the Republic of Lithuania, detailed analysis of cassation grounds is presented; cassation regulations in Lithuanian legal acts is compared with criminal procedure laws in other countries; theoretical concept for cassation grounds is offered; the influence of changes to the Code of Criminal Procedure is reviewed; relevant case law of the Supreme Court of Lithuania is presented and considered.

The work is divided into three main parts: first part is about the concept of cassation grounds, individual cassation grounds are discussed in second and third parts.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija, *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 36-1292.
3. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 7-254.
4. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 1-7.
5. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987.
6. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais), *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.
7. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 7, 38, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 166, 167, 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 194, 196, 197, 198, 198⁽¹⁾, 198⁽²⁾, 199, 202, 213, 214, 215, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 252, 256, 257, 262, 284, 285, 312 straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų pakeitimo ir Kodekso papildymo 256⁽¹⁾, 257⁽¹⁾ straipsniais įstatymas (2007-07-21), *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 81-3309.
8. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais), *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341.
9. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 37, 40, 44, 46, 48, 53, 55, 56, 62, 63, 64, 65, 70, 73, 80, 82, 90, 93, 108, 110, 111, 130, 131, 132, 139, 140, 141, 142, 151, 154, 160, 161, 166, 167, 168, 171, 178, 186, 199, 212, 214, 217, 225, 232, 233, 234, 254, 256, 276, 287, 296, 300, 302, 303, 308, 310, 312, 313, 314, 316, 317, 318, 319, 320, 324, 326, 327, 329, 333, 342, 358, 367, 368, 370, 372, 373, 374, 375, 377, 380, 381, 382, 384, 385, 409, 413, 414, 439, 447, 448, 454, 460 straipsnių pakeitimo ir papildymo, 306 straipsnio pripažinimo netekusiu galios, Kodekso papildymo 41⁽¹⁾, 77⁽²⁾, 80⁽¹⁾, 374⁽¹⁾, 374⁽²⁾, 412⁽¹⁾ straipsniais ir Kodekso priedo papildymo įstatymas (2007-06-28), *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 81-3312.
10. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais), *Vastybės žinios*, 1961, Nr.18-148.
11. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais), *Vastybės žinios*, 2002, Nr. 36-1340.

12. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais), *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 60-1948.
13. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas (nauja redakcija, su pakeitimais ir papildymais), *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 17-649.
14. Latvijos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Latvijas Kriminālprocesa kodekss. Tiesu namu aģentūra: Rīga, 1998. ISBN 9984-9309-5-5.
15. Lenkijos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Kodeks Postępowania karnego. Wydanie II z aneksem. Krakow, 1997. ISBN 83-86393-49-1.
16. Prancūzijos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Code Of Criminal Procedure. [žiūrėta 2008 kovo 14 d.]. Prieiga per internetą <<http://195.83.177.9/code/liste.phtml?lang=uk&c=34&r=4018>>.
17. Rusijos Federacijos baudžiamojo proceso kodeksas. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации. [žiūrėta 2008 kovo 14 d.]. Prieiga per internetą <<http://zakon.kuban.ru/upk2001/upk2001-.shtml>>.
18. Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Strafprozeßordnung. [žiūrėta kovo 14 d.]. Prieiga per internetą <<http://dejure.org/gesetze/StPO/337.html>>.

Specialioji literatūra:

1. APANAVIČIUS, Martynas; PAVILIONIS, Vladas. *Nusikaltimų kvalifikavimo teoriniai pagrindai*. Vilnius, 1980.
2. APANAVIČIUS, Martynas; PAVILIONIS, Vladas. *Nusikaltimų kvalifikavimo procesas ir jų atribojimas*. Vilnius, 1983.
3. DANISEVIČIUS, P.; KAZLAUSKAS, M.; PALSKYS, E. *Lietuvos TSR baudžiamasis procesas*. Vilnius, 1978.
4. GODA, Gintaras, et al. *Baudžiamojo proceso kodekso komentaras*. I. Vilnius, 2003. ISBN 9955-557-16-8 (1 knyga).
5. GODA, Gintaras, et al. *Baudžiamojo proceso kodekso komentaras*. II. Vilnius, 2003. ISBN 9955-557-22-2 (2 knyga).
6. GODA, Gintaras. *Užsienio šalių baudžiamojo proceso pagrindai*. Vilnius, 1997. ISBN 9986 9168 1 X.
7. GODA, Gintaras; KAZLAUSKAS, Marcelis; KUCONIS, Pranas. *Baudžiamojo proceso teisė: vadovėlis*. Vilnius, 2005. ISBN 9955-557-68-0.
8. GREIČIUS, Vytautas; KAZLAUSKAS, Marcelis. *Kasacija baudžiamajame procese: problemos, perspektyvos*. Justitia, Nr. 2, 1997. – P. 8-9.

9. JURKA, Raimundas; MELNIČENKO, Svetlana; RANDAKAVIČIENĖ, Irma. *Pagrindinės Europos Tarybos rekomendacijos baudžiamojo proceso srityje*. Vilnius: Eugrimas, 2006. ISBN 9955-682-56-6.
10. LAUŽIKAS, Egidijus; MIKELĖNAS, Valentinas; NEKROŠIUS, Vytautas. *Civilinio proceso teisė: II tomas, Vadovėlis*. Vilnius, 1997. ISBN 9955-616-12-1 (2tomas).
11. LIAKAS, Aronas. *Baudžiamųjų bylų procesas kasacinėje instancijoje*. Vilnius, 1972.
12. PRADEL, Jean. *Lyginamoji baudžiamoji teisė*. Vilnius, 2001. ISBN 9986-752-95-7.
13. PIESLIAKAS, Vytautas. *Lietuvos baudžiamoji teisė: vadovėlis. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2006. ISBN 9955-616-19-9.
14. RIMŠELIS, Ernestas. *Baudžiamojo proceso teisės pažeidimas: samprata ir sudėtis*. Jurisprudencija: moklo darbai, Nr. 6 (84), 2006. – P. 78-84.
15. RIMŠELIS, Ernestas. *Esminiai baudžiamojo proceso teisės pažeidimai: samprata, vertinimas ir procesiniai padariniai*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01S)/MRU. Vilnius, 2006.
16. RIMŠELIS, Ernestas. *Esminiai baudžiamojo proceso teisės pažeidimai: naujieji sampratos aspektai*. Jurisprudencija, 2005, Nr. 67 (59). – P. 63-75.
17. ROMERIS, Mykolas. *Konstitucinės ir teismo teisės pasieniuose*. 1994. ISBN 9986-9004-1-7.
18. VALICKAS, Gintautas; JUSTICKIS, Viktoras. *Mokslinė tyrimo ataskaita: procedūrinis teisingumas Lietuvos kriminalinėje justicijoje ir alternatyvios justicijos modelių taikymas*. [žiūrėta 2008 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą <<http://politika.osf.lt/Kiti/santraukos/ProcedurinisTeisingumas.htm>>
19. ZINKEVIČIUS, Zigmas, et al. *Visuotinė Lietuvių Enciklopedija*, IX. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2006. – P. 562-563. ISBN 5-420-0591-9 (9 tomas).
20. Lietuvos TSR baudžiamojo proceso kodeksas. Lietuvos TSR teisingumo ministerija. Vilnius: Mintis, 1985.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statistika. Baudžiamųjų bylų skyrius. 2006 m. [žiūrėta 2008-02-26]
Prieiga per internetą <<http://www.lat.lt/default.aspx?item=konsult&lang=1>>
22. БОЖЬБЕВ, В. П., et al. *Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу РСФСР*. Москва, 1997. ISBN-5-88914-071-X.
23. ГРИГОРЬЕВ, В. Н.; ПОБЕДКИН, А. В.; ЯШИН, В. Н. *Уголовный процес: Учебник*. Eksmo Education: Москва, 2005. ISBN 5-699-08371-5.

24. ЛУПИНСКОЙ, П. А., *Уголовный процес: Учебник*. Москва, 1995. ISBN 5-7357-0024-3.
25. ЛУПИНСКОЙ, П. А., *Уголовно-процессуальное право Российской Федерации: Учебник*. Москва, 1997. ISBN 5-7357-0077-X.
26. BLANPAIN, R. – general editor; DUPONT, L.; FIJNAUT KLUWER, C. – editors. *International encyclopaedia of laws, Vol. 1, Crimilan law*. Law and Taxation Publishers Deventer Boston, 1993. ISBN 90 6544 937 X
27. HENRY CAMPBELL BLACK, M. A., *Black's Law Dictionary*. ST. PAUL, MINN. West Publishing Co., 1990. Sixth edition. – P. 217.
28. MARINOVA, Gregana. *Bulgarian Criminal Procedure: The New Philosophy and Issues of Approximation*. Review of Central and East European Law, Vol. 31, 2006. – P. 45-79. ISSN 0925-9880.
29. The Role Of The Court Of Cassation. [žiūrėta 2008 vasario 20 d.]. Prieiga per internetą <http://www.courdecassation.fr/img_arton9256.gif_9256.html>.
30. Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacija. Rec(95)5E, 07 February 1995, *concerning the introduction and improvement of the functioning of appeal systems and procedures in civil and commercial cases*. [žiūrėta 2008 balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą <<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=43123&SecMode=1&DocId=518770&Usage=4>>.

Praktinė medžiaga:

1. The European Court of Human Rights (Third Section), Case of *Jėčius v. Lietuvos Respublika*, Appl. No. 34578/97, judgement of 31 July 2000.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-163/2008, kat. 1.1.8.13; 1.2.17.1; 2.1.6.1 (S).
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-68/2008, kat. 1.2.25.1, 1.1.9.2, 2.1.12.2.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-82/2008, kat. 2.1.12.2.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-53/2008, kat. 1.1.4.2.; 1.2.19.3.

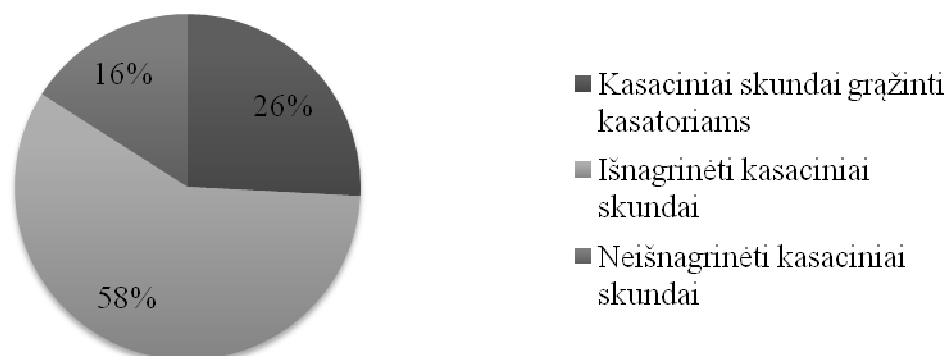
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-97/2008, kat. 1.1.8.11 (S).
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K -98/2008, kat. 1.2.23.2.; 1.1.8.1.2.; 1.1.9.6.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-66/2008, kat. 1.2.32.(S).
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-19/2008, kat. 1.1.8.1.1., 2.1.12.2.3.2. (S).
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-24/2008, kat. 1.2.3.2.8.; 1.2.22.1. (S).
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-54/2008, kat. 1.2.14.8.; 1.1.8.1.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-14/2008, kat. 1.2.18.6.; 2.4.7 (S).
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2008 m. sausio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-100/2008, kat. 1.1.12.1.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-111/2008, kat. 1.2.28.3; 2.1.12.2.3.2.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-758/2007, kat. 1.2.19.3.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-818/2007, kat. 1.2.23.3; 2.3.7.4; 2.4.7.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-697/2007, kat. 1.1.10.1.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr.2K-741/2007, kat. 1.1.4.2; 1.2.14.3.
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-429/2007, kat. 1.1.6.3.

20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-716/2007, kat. 1.2.3.2.8; 2.3.7.4 (S).
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-680/2007, kat. 1.1.11.2.; 1.2.18.2. (S).
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-549/2007, kat. 1.1.10.1., 1.2.17.1.; 1.1.4.4.5.; 1.2.19.4.; 1.1.8.1.1.; 1.1.8.1.2.; 2.1.6.; 2.1.4.3.2.1.; 2.1.4.4.2.1.; 2.2.5.3.2.; 2.3.3.; 2.3.7.4. (S).
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-655/2007, kat. 1.2.25.3. (S).
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-652/2007, kat. 1.2.26.1.; 2.1.6.2. (S).
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-485/2007, kat. 2.3.1.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-636/2007, kat. 1.1.9.6; 1.1.10.1.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-412/2007, kat. 2.6.3; 2.1.6.1; 1.2.23.3.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-600/2007, kat. 2.3.1.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-472/2007, kat. 1.1.8.10; 1.2.23.3; 2.1.6.2; 1.1.9.6; 1.1.6.5.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-564/2007, kat. 2.3.1.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-592/2007, kat. 1.2.4.8, 2.1.2.2.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-541/2007, kat. 2.1.2.12.(S).
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr.2K-397/Nr.2007, kat. 2.1.2.3, 2.4.2.1.

34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. liepos 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-537/2007, kat. 2.6.1.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-358/2007, 2.6.1. (S).
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-58/2007, kat. 2.1.6.; 1.1.1.2.; 1.1.4.4.5.; 1.1.4.5.1.
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-832/2006, kat. 2.3.1 (S).
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-232/2006, kat. 1.2.25.1. (S).
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-232/2005, kat. 2.6.1.

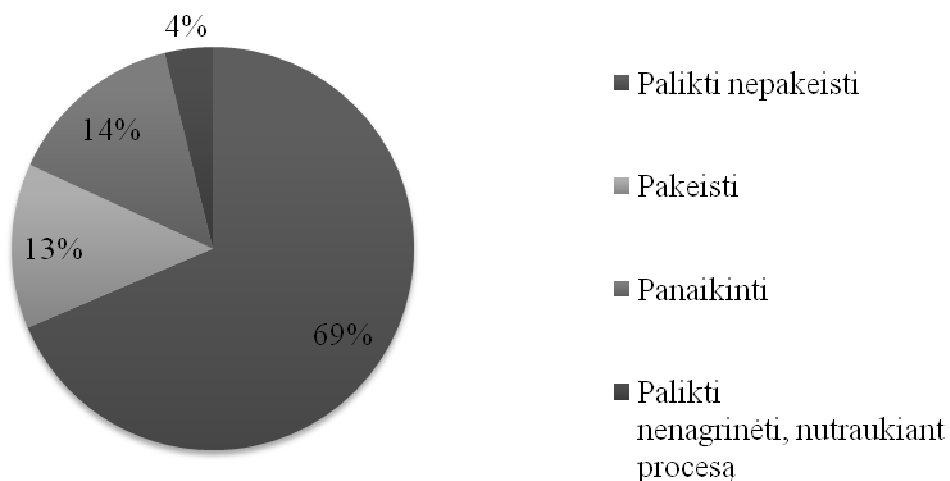
Priedas Nr. 1

2006 m. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo gauti kasaciniai skundai



Gauti kasaciniai skundai	1203
Kasaciniai skundai gražinti kasatoriams	311
Išnagrinėti kasaciniai skundai	700
Neišnagrinėti kasaciniai skundai	192

2006 m. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išnagrinėti skundžiami teismo nuosprendžiai ir (ar) nutartys



Iš viso nagrinėta teismo nuosprendžių	700
Palikti nepakeisti	480
Pakeisti	93
Panaikinti	100
Palikti nenagrinėti, nutraukiant procesą	27